

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PODNIKOHOSPODÁŘSKÁ

Právní a ekonomické důsledky neoprávněného podnikání
Legal and Economic Consequences of Unauthorized Business

Student: Pavel Kovář

Vedoucí bakalářské práce: Dr Mgr. Michal Kozieł, Ph.D.

Ostrava 2019

Zadání bakalářské práce

Student: **Pavel Kovář**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6208R020 Ekonomika podniku
Specializace: 03 Ekonomika a právo v podnikání
Téma: **Právní a ekonomické důsledky neoprávněného podnikání**
Legal and Economic Consequences of Unauthorized Business
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Vymezení základních pojmů
 3. Charakteristika neoprávněného podnikání
 4. Právní a ekonomické důsledky neoprávněného podnikání
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BEJČEK, Josef a kol. *Obchodní právo. Obecná část. Soutěžní právo*. Praha: C. H. Beck, 2014. 383 s. ISBN 978-80-7400-547-3.
HORZINKOVÁ, Eva. *Živnostenský zákon*. 15. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 266 s. ISBN 978-80-7598-090-8.
KAMENÍK, P., M. HRABÁNKOVÁ a M. ORLOVÁ. *Živnostenský zákon; Zákon o živnostenských úřadech: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 511 s. ISBN 978-80-7552-658-8.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Dr Mgr. Michal Koziel, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018
Datum odevzdání: 10.05.2019

Ing. Josef Kašík, Ph.D.
vedoucí katedry

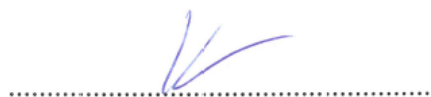

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce panu Dr Mgr. Michalu Kozielovi, Ph.D. za odborné vedení, věnovaný čas a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem celou práci, kromě přílohy č. 1, vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 10. 5. 2019

Pavel Kovář

Obsah

1	Úvod	6
2	Vymezení základních pojmů	8
2.1	Podnikání a podnikatel	8
2.1.1	Definice podnikatele dle NOZ	8
2.2	Způsoby podnikání v ČR	9
2.3	Negativní vymezení podnikatele	9
2.4	Definice podnikání dle živnostenského zákona	10
2.4.1	Znaky živnostenského podnikání	11
2.4.2	Druhy živnostenského podnikání	12
2.4.2.1	Ohlašovací	12
2.4.2.2	Koncesovaná	13
2.4.3	Podmínky provozování živnosti	13
2.4.4	Odpovědný zástupce	14
2.4.5	Zánik živnostenského podnikání	15
2.5	Podnikání podle jiného než živnostenského oprávnění	15
3	Charakteristika neoprávněného podnikání	16
3.1	Trestní zákoník	16
3.1.1	Definice § 251 trestního zákoníku	16
3.1.2	Trestný čin	17
3.1.3	Znaky skutkové podstaty	17
3.2	Živnostenský zákon	18
3.2.1	Nový přestupkový zákon	19
3.3	Stínová ekonomika	20
3.4	Příčiny neoprávněného podnikání	21

3.4.1	Daňová povinnost	22
3.4.2	Sociální zabezpečení a zdravotní pojištění	22
3.4.3	Státní sociální podpora.....	23
3.4.4	Povinnost podnikatelů.....	24
3.4.5	Další příčiny.....	24
4	Právní a ekonomické důsledky neoprávněného podnikání	26
4.1	Důsledky z trestního zákoníku	26
4.1.1	Sankční důsledky	26
4.2	Důsledky na základě živnostenského zákona	28
4.2.1	Živnostenská kontrola.....	29
4.2.2	Přestupky	30
4.2.2.1	Nepodnikatel fyzická osoba	31
4.2.2.2	Podnikatel.....	31
4.2.2.3	Podnikatel – právnická osoba.....	32
4.3	Makroekonomické důsledky	32
4.3.1	Hrubý domácí produkt.....	32
4.3.2	Růst stínové ekonomiky.....	34
4.3.3	Snížení příjmů do státního rozpočtu	36
4.4	Mikroekonomické důsledky.....	37
4.4.1	Tržní cena	37
4.4.2	Trh práce	37
4.4.2.1	Práce na černo.....	38
4.4.3	Švarcsystém	38
4.5	Návrhy k eliminaci neoprávněného podnikání	39
4.5.1	Živnostenské kontroly.....	40
4.5.2	Sankce živnostenských úřadů	42

4.5.3	Daňová povinnost	45
4.5.4	Sociální zabezpečení a zdravotní pojištění	46
4.5.5	Administrace podnikatelů	48
5	Závěr	49
	Seznam použité literatury	51
	Seznam zkratek	54
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Bakalářská práce se bude zabývat problematikou, kterou lze nazvat jako právní a ekonomické důsledky neoprávněného podnikání. V posledních letech se v České republice tato problematika stala velice diskutovaným tématem, což primárně zapříčinila metanolová aféra z roku 2012. Obecně se neoprávněné podnikání může charakterizovat jako provozování podnikatelské činnosti, při které osoba nesplňuje zákonem stanové podmínky.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení současné situace neoprávněného podnikání v České republice a následně navržení možných opatření, která by dopomohla ke zlepšení situace v této oblasti. Práce také zahrnuje obecnou charakteristiku základních pojmů, které jsou s neoprávněným podnikáním výlučně spjaty. Poté je důležité exaktně vymezit neoprávněné podnikání z hlediska právního a ekonomického pohledu a vytyčit možné příčiny, skrze které neoprávněné podnikání vzniká a poukázat na možné důsledky, které mohou při konání neoprávněného jednání nastat.

K dosažení vymezených cílů bakalářské práce budou použity metody popisné, analýzy, komparace a dedukce. Metoda analýzy s metodou popisnou budou aplikovány v první a druhé kapitole při vymezení důležitých pojmů a pro pochopení celé problematiky z různých úhlů pohledů. Dále budou použity analytické poznávací postupy, při kterých bude neoprávněné podnikání rozčleněno na jednotlivé příčiny jeho vzniku. V průběhu bakalářské práce bude využita metoda komparace, kterou se bude srovnávat určitý časový vývoj neoprávněného podnikání v jednotlivých letech 2012 až 2018 na území České republiky, který bude následně doložen komentářem. Následně použitá metoda dedukce uplatněná ve čtvrté kapitole navrhuje optimální opatření, která by měla zlepšit danou situaci v této oblasti.

Druhá kapitola bude zaměřena na vymezení základních pojmů, které s neoprávněným podnikáním úzce souvisí a jejich následné nastínění bude zcela důležité pro pochopení kapitol dalších. Bude poskytnut rozbor definice podnikatele, způsoby podnikání, negativní vymezení podnikatele a poté důslednější rozbor podnikání na základě živnostenského oprávnění v České republice.

Třetí kapitola se bude zabývat charakteristikou neoprávněného podnikání z hlediska právního a ekonomického pojetí. Z právního pohledu bude zdůrazněna přímá

definice podle trestního zákoníku a nepřímá definice na základě živnostenského zákona. Z ekonomické stránky bude neoprávněné podnikání charakterizováno z pohledu stínové ekonomiky. Poté budou vymezeny příčiny neoprávněného podnikání, které jsou velice podstatné, neboť právě tyto příčiny jsou primárním důvodem vzniku daného tématu.

Ve čtvrté kapitole bude poukázáno na důsledky, které náleží osobě, která páchá neoprávněnou činnost. Důsledky budou systematicky rozděleny do dvou skupin, a to na důsledky právní a ekonomické. V důsledcích právních bude kladen důraz na příslušnou odpovědnost ve formě sankcí, která za takové jednání náleží. Ekonomické důsledky budou převážně zaměřeny na různé oblasti dané ekonomiky, které neoprávněné podnikání negativně ovlivňuje. Následně autor bakalářské práce vytvoří návrhy, kterými bude cílit na snížení problematiky neoprávněného podnikání. Návrhy budou zcela subjektivního rázu na základě poznatků, které autor bakalářské práce při dané studii nabyt.

2 Vymezení základních pojmů

Pro lepší pochopení neoprávněného podnikání je zcela důležité charakterizovat určité pojmy, které jsou podstatné pro přiblížení dané problematiky. Primárně si vymezíme živnostenské podnikání a celkové činnosti, které s tím úzce souvisí, neboť právě porušení těchto podmínek vede k neoprávněnému podnikání. Proto je velice důležité právě tyto znalosti osvojit. Pojmy, které budou v bakalářské práci rozebírány, jsou velice podstatné k dosažení stanovených cílů práce. Je velice důležité rozeznávat definici podnikatele ve významu živnostenského zákona a nového občanského zákoníku. Podle živnostenského zákona je definice podnikatele užším pojmem než dle nového občanského zákoníku. U živnostenského podnikání stačí výlučně podnikat na základě živnostenského oprávnění. Detailnějšímu rozboru budou věnovány následující kapitoly.

2.1 Podnikání a podnikatel

Pod obecnou terminologií podnikatele, lze představit určitou osobu, která musí splňovat zákonem vymezené znaky. Veřejnost si pod pojmem podnikatel ve větším případě představí osobu, která podniká primárně za účelem dosažení zisku, ale vymezení je složitější. Podnikatel není vždy osoba, která podniká na základě dosažení zisku.

Šilhán a Czudek (2015) rozlišují podnikatele do dvou skupin. První skupina jsou osoby podnikající na základě živnostenského, popřípadě jiného oprávnění. Druhá skupina jsou osoby, které jsou zapsané v obchodním rejstříku. V obchodním rejstříku mohou být taktéž zapsány entity, jejichž hlavní podnikatelská činnost není zásadně založená za účelem dosažení zisku. Může se jednat o družstva, neziskové organizace a další.

2.1.1 Definice podnikatele dle NOZ

Dřívější definice podnikatele byla zahrnuta v obchodním zákoníku, která oproti nové definici rozlišovala podnikatele podle určitých skupin. Tento zákon pozbyl účinnosti od 1. 1. 2014.

Nová definice je zakomponována nepřímo v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen NOZ), který již podnikatele do jednotlivých skupiny nerozděluje.

Dle § 420 NOZ, je podnikatel „*ten, kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem*

činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele“. (Horzinková, Urban, 2018, s. 43)

Z definice lze zcela jednoduše vyčíst charakteristické rysy podnikatelské činnosti. Mezi znaky patří samostatnost, soustavnost, výkonová činnost za účelem dosažení zisku, na vlastní odpovědnost a na své jméno. Daným znakům se bude blíže zabývat podkapitola 2.4.1 Znaky živnostenského podnikání.

2.2 Způsoby podnikání v ČR

Chce-li podnikatel v České republice podnikat, má na výběr z několika právních forem. Hlavní právní formy podnikání se člení na fyzickou a právnickou osobu. Následně každou z uvedených právních forem lze rozčlenit na další podskupiny.

Fyzické osoby se dělí na podnikatele a zaměstnance. Bakalářská práce se bude primárně zabývat o fyzické osoby, jakožto podnikatele. Pod pojmem fyzická osoba, si lze osobu představit jako skutečnou lidskou bytost, která podniká na základě živnostenského oprávnění, nebo dle jiného oprávnění podle jiných zákonů (např. advokáti, lékaři, veterináři). (Švarcová a kolektiv, 2010)

Přímý opak fyzické osoby je **osoba právnická**, která je chápána jako entita s právní subjektivitou splňující zákonem stanovená kritéria. Rozčlenění právnických osob je uvedeno v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích, dále jen ZOK), který je členěn na obchodní společnosti a družstva.

Obchodní společnosti se dále dělí na veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciovou společnost a v rámci Evropské unie na evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení. **Družstva** se člení na sociální a bytové družstvo. (Šilhán, Czudek, 2015)

2.3 Negativní vymezení podnikatele

Nyní budou uvedeny příklady, které se za podnikatele nepovažují, avšak v praxi se mohou snadno splést. Mohou to být společníci obchodních korporací, statutární orgány, prokura, tichá společnost či odštěpný závod.

Za podnikatele nelze brát **společníky obchodních korporací**, protože při jejich účasti nenaplnují znaky, které jsou důležité pro charakteristiku podnikání. Svým

jednáním založit obchodní korporaci vyjadřují vůli nepodnikat sami, ale podnikat na základě využití dané právní formy. Podnikatel jako takový je přímo určitá korporace, například společnost s ručením omezeným, akciová společnost, komanditní společnost a další. (Ondřejová a kolektiv, 2014)

Podnikatelé nejsou osoby, které jsou ve **statutárním orgánu** v obchodní korporaci. Svým jednáním se zavazují, že danou korporaci v právním styku pouze zastupují. Nemají žádné živnostenské oprávnění, či jiné oprávnění a vždy se rozhodují v zájmu obchodní korporace, nikoliv v zájmu jich samých. (Ondřejová a kolektiv, 2014)

Podnikatel není ani **prokurista**. Prokura je specifický druh plné moci, který se využívá v obchodněprávním styku, kdy prokurista zastupuje podnikatele při všech obchodních záležitostech. Opak prokury je tzv. plná moc. Plná moc se převážně uplatňuje mimo podnikatelskou sféru. (Ondřejová a kolektiv, 2014)

Tichá společnost je další jev, který se za podnikatele neoznačuje, neboť je novým občanským zákoníkem označován jako smlouva, kterou se tichý společník zaváže k vkladu pro danou obchodní společnost. Tichý společník může být pojat jako investor, který pouze předá podnikateli určitý finanční obnos, se kterým následně obchodní korporace vykonává svoji podnikatelskou činnost. (Ondřejová a kolektiv, 2014)

Za podnikatele se také nepovažuje **odštěpný závod**, který je pouze organizační složkou náležící určitému podnikateli a je zapsán v obchodním rejstříku. Důvodem zapsání je funkční a hospodářská nezávislost. Odštěpný závod nemá právní osobnost a nemůže být brán za podnikatele. (Ondřejová a kolektiv, 2014)

2.4 Definice podnikání dle živnostenského zákona

Právní úprava podnikání, která má specifické charakteristické rysy, je objasněna v zákoně č. 455/1991 Sb., zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Živnostenský zákon na základě § 2, (dále jen ŽivZ), podnikání pojímá, že je to „*soustavná činnost provozována samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem*“.

Živnost se charakterizuje šesti znaky, u kterých je nezbytně nutné, aby byly všechny splněny. Zároveň musejí nabýt současně, poté se může diskutovat, že se jedná o podnikání dle živnostenského zákona. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

2.4.1 Znaky živnostenského podnikání

Mezi znaky živnostenského podnikání jsou řazeny:

- soustavnost,
- samostatnost,
- vykonávání činnosti vlastním jménem,
- vlastní odpovědnost,
- za účelem dosažení zisku,
- za podmínek stanových živnostenským zákonem.

Soustavnost patří mezi znaky, u kterých jeho výklad hraje velice důležitou roli při posuzování neoprávněného podnikání. Pohled na znak soustavnosti je dosti široký, proto je velice podstatné pochopit jeho výklad. Soustavnost lze chápat jako činnost, která je provozována delší časový okamžik, nebo se příslušná činnost pravidelně opakuje. Nemůže se jednat o činnost, která je nahodilá nebo je zřejmé, že se nebude opakovat. Mezi soustavnost se také řadí činnost, která je vykonávána jednou ročně, tzv. sezónně. Podmínkou je ovšem, že daná činnost musí probíhat opakovaně. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Dalším znakem je **samostatnost**, která je typická pro podnikatelskou činnost, neboť se výrazně liší od zaměstnaneckého vztahu, který oproti tomu závisí na příslušném zaměstnavateli. Samostatnost je vnímána jakožto činnost, kterou vykonává sám podnikatel nebo osoba pověřená prezentující se jménem podnikatele vykonávající danou činnost (příkladem jsou zaměstnanci). Hlavní význam spočívá ve volnosti rozhodování se, který má důležitý vliv na celou podnikatelskou činnost. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Výkon činnosti **vlastním jménem** je chápán tak, že u právnických osob je provozování živnosti vedeno pod obchodní firmou nebo-li tzv. názvem, který je zapsán v obchodním rejstříku. Fyzické osoby, které nejsou zapsány v obchodním rejstříku, podnikají na základě svého jména a příjmení. Daný znak je důležitý pro posuzování právě neoprávněného podnikání, kdy osoba nepodniká svým jménem, nýbrž jménem někoho jiného. Obchodní firma je upravena v §423, §424 a §425 NOZ. Úpravy nám sdělují, že podnikatel může mít pouze jednu obchodní firmu. Podmínkou je, že se název musí

odlišovat od jiné právnické osoby, nesmí být klamavý a nijak zaměnitelný. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Vlastní odpovědnost je přímé riziko podnikatele, které nese po celou dobu podnikání. Především je na mysli jeho rozhodování, kterým ovlivňuje směry své podnikatelské činnosti. Podnikající fyzické osoby zodpovídají veškerým svým majetkem. Co se týče právnických osob, ty ručí majetkem obchodním. (Horzinková, Urban, 2018)

Nejdůležitější znak podnikání je provozování podnikání **za účelem dosažení zisku**, protože právě kvůli zisku byla podnikatelská činnost primárně založena. Nicméně je to znak nejvíce diskutabilní, neboť podnikatel nemusí vždy zisku dosahovat, tzv. může být ve ztrátě. Znak je splněný, měl-li alespoň úmysl či snahu dosáhnout při své podnikatelské činnosti patřičného zisku. (Horzinková, Urban, 2018)

Splnění podmínek stanovených živnostenským zákonem bude charakterizováno dále.

2.4.2 Druhy živnostenského podnikání

Živnosti jsou děleny do dvou kategorií, a to na ohlašovací a koncesované. Ohlašovací se dále dělí na tři podskupiny: řemeslná, vázaná a volná.

Následný rozbor jednotlivých druhů živnostenského podnikání je velice důležitý pro vytvoření této bakalářské práce, neboť u trestněprávní odpovědnosti se u daných druhů živnosti liší sankce, které trestní právo může za neoprávněné podnikání maximálně udělit.

2.4.2.1 Ohlašovací

Kritérium, kterým se odlišuje živnost ohlašovací, je odborná způsobilost. Odborná způsobilost se vyžaduje u řemeslné a vázané živnosti. U živnosti volné již není zapotřebí. (Horzinková, Urban, 2018)

Výraz **řemeslné živnosti** má v české historii dlouhodobou zvyklost. Již rakouský živnostenský řád č. 227/1859 ř. z., uváděl: „*Řemeslné živnosti jsou takové, při nichž jde o zručnosti, které vyžadují vzdělání v živnosti vyučením a delším zaměstnáním při ní.*“ Zmíněný zákon vystřídal až v 60. letech 20. století zákoník práce zákonem č. 65/1965 Sb., a poté již živnostenský zákon.

Pro získání živnostenského oprávnění je důležitá odborná způsobilost, která je vytyčena na základě § 21 ŽivZ. Zejména se jedná o řemeslné profese, jako jsou tesařství, zednictví, pokrývačství apod.

Živnosti řemeslné jsou předloženy v příloze č. 1 ŽivZ. Příloha je zásadní kritérium pro zvážení, zda se jedná o živnost řemeslnou, neboť její výčet uvádí veškeré živnosti řemeslné. (Horzinková, Urban, 2018)

Všechny živnosti **vázané** jsou uvedeny v příloze č. 2 ŽivZ, kde se také uvádí podmínky odborné způsobilosti pro živnost vázanou přímo, tj. požadování patřičného vzdělání nebo odborné praxe anebo kombinací obou požadavků, popřípadě odbornou způsobilostí upravenou jiným právním předpisem, na který příloha č. 2 ŽivZ pouze odkazuje. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Živnost **volná** je chápána jako živnost, kterou žadatel může získat z již uvedených živností nejsnadněji. Termín volná je v daném smyslu myšlen tak, že žadatel nemusí splňovat odborné podmínky, nýbrž pouze podmínky všeobecné. U této živnosti je předmětem podnikání obchod, výroba a služby, které nejsou uvedeny v příloze č. 1 až 3 ŽivZ. Lépe řečeno, jedná se o živnosti, které nejsou živnosti řemeslné, vázané, anebo koncesované. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

2.4.2.2 Koncesovaná

Živnost **koncesovaná** je uvedena v příloze č. 3 ŽivZ. Získání živnosti koncesované je nejsložitější, protože se zde klade důraz na veřejný zájem a je třeba získat příslušné státní povolení, tzv. koncesi. Koncese se vydává ve správním řízení na základě správního rozhodnutí živnostenského úřadu. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

2.4.3 Podmínky provozování živnosti

Vymezení podmínek provozování činnosti je pro bakalářskou práci zásadní, protože právě jejich nedodržení se charakterizuje jako neoprávněné podnikání.

Podmínky se dělí na **všeobecné** a **zvláštní**. Podmínky všeobecné se člení na svéprávnost a bezúhonnost a podmínky zvláštní na odbornou a jinou způsobilost.

Svéprávnost nový občanský zákoník § 15 odst. 2, definuje jako „*způsobilost nabyvat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnosti.*“ Člověk nemůže být zbaven svéprávnosti, pouze ji za daných okolností může mít soudem

omezenou. Pro provozování živnosti dle § 6 odst. 1 ŽivZ je podle obecné terminologie tzv. plná svéprávnost, která bezvýhradně vzniká zletilostí, tudíž nabytí věku 18 let. Podnikat může také osoba, která ještě nenabyla zletilosti, a to za podmínek přiznání tzn. emancipací anebo uzavření manželství. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Živnostenský zákon **bezúhonnost** vytyčuje nepříznivě, neboť se postupem času jeho kritéria výrazně pozměňovala.

V současnosti s účinností od 1. 8. 2010, se „*nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzená pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchán v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje*“, přičemž se na osobu nemůže hledět jako by nebyla odsouzena. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018, s. 48)

Předchozí definice charakterizuje bezúhonnost jakožto pohled na osobu, která byla pravomocně odsouzená pro trestný čin, který spáchala úmyslně. Předpoklad je, že tento trestný čin spáchala v souvislosti s podnikáním, nebo s předmětem podnikání, o něhož žádá, či ohlašuje.

Zde se jednalo o podmínky, které musí podnikatel splňovat v každém případě. Zvláštní situace je u živnostenského podnikání, kde jsou podmínky vymezeny v přílohách 1 až 3 ŽivZ. Přílohy přímo konkretizují, o jaké živnosti se jedná, a zde je velice důležité splňovat také zvláštní podmínky, které musí být prokázány před získání živnostenského oprávnění a je důležité, aby je uchazeč splňoval. Mezi zvláštní podmínky se řadí odborná způsobilost nebo praxe, či jiná příslušná kvalifikace. Vždy záleží právě na přílohách, jakou odbornou způsobilost uchazeč musí splňovat. (Horzinková, Urban, 2018)

2.4.4 Odpovědný zástupce

Jde o institut, který je v živnostenském právu velice často využíván, a to v případech, kdy žádající osoba fyzická nebo právnická nesplňuje odbornou způsobilost, která je stanovená právními předpisy. Odpovědný zástupce se plně zavazuje za řádný provoz živnostenského podnikání, a to primárně z odborného a živnostenskoprávního hlediska. Přičemž odpovědný zástupce může zastupovat maximálně čtyři podnikatele. Odpovědným zástupcem se může stát každá fyzická osoba, která splňuje podmínky § 6 a § 7 ŽivZ. Primárně se stanovuje na živnostenské podnikání, kde je zapotřebí dodržení zvláštních podmínek dle § 7 ŽivZ. Jedná-li se o živnost volnou, je

podnikatel, jakožto fyzická osoba, povinen stanovit odpovědného zástupce pouze v případě, nebude-li živnost provozovat osobně. U živností ohlašovacích, splňuje-li odpovědná osoba podmínky, vzniká její činnost dnem ustanovení do funkce. U živností koncesovaných vzniká dnem schválení živnostenským úřadem. Vztah mezi podnikatelem a odpovědným zástupcem je založený na smluvním vztahu (pracovní smlouva, dohoda o provedení práce, či pracovní činnosti, nebo jiná občanskoprávní smlouva). (Horzinková, Urban, 2018)

2.4.5 Zánik živnostenského podnikání

Živnostenské oprávnění může zaniknout z vícero důvodů. U fyzických osob živnostenské oprávnění zaniká především smrtí fyzické osoby. Pokračuje-li v dané činnosti oprávněná osoba, živnost nezaniká. Zánik živnostenského oprávnění je u právnických osob velice obdobný, neboť zaniká se zánikem právnické osoby. Pokud je živnostenské oprávnění založeno pouze na určitou dobu, zaniká po uplynutí dané doby, pro kterou bylo omezeno. Současná právní úprava primárně uděluje živnostenské oprávnění na dobu neurčitou. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

2.5 Podnikání podle jiného než živnostenského oprávnění

Zde budou poukázány činnosti, dle kterých lze podnikat na základě zvláštních předpisů. Tyto činnosti jsou uvedeny v § 3 ŽivZ. Především se jedná o činnosti:

- *„lékařů, zubních lékařů, farmaceutů a nelékařských zdravotnických pracovníků,*
- *veterinárních lékařů a dalších veterinárních pracovníků,*
- *advokátů, notářů a patentových zástupců a soudních exekutorů,*
- *znalců a tlumočnicků,*
- *auditorů a daňových poradců,*
- *burzovních dohodců,*
- *zprostředkovatelů a rozhodců při řešení kolektivních sporů,*
- *úředně oprávněných zeměměřických inženýrů,*
- *autorizovaných architektů a autorizovaných inženýrů činných ve výstavbě,*
- *autorizovaných inspektorů, kteří vykonávají svoji činnost jako svobodné povolání,*
- *auditorů bezpečnosti pozemních komunikací,*
- *zapsaných mediátorů podle zákona o mediaci apod.“*

3 Charakteristika neoprávněného podnikání

V následující kapitole se autor bakalářské práce zaměří na charakteristiku neoprávněného podnikání. Pochopení správné charakteristiky je značně důležité pro danou tematiku. Primárně se zde bude zaměřovat na trestní zákoník a živnostenský zákon. Dřívější obchodní zákoník, nyní již neplatný, obsahoval přímou definici neoprávněného podnikání v § 3a, to NOZ ani ZOK přímo nedefinují, pouze charakterizují podnikatele jako takového, který byl již vymezen v předchozí kapitole.

Obecně se z právního hlediska neoprávněného podnikání dopustí každý, kdo nabízí služby nebo vykonává výrobní, obchodní či jinou činnost, která mu přináší finanční obnos a je v nesouladu s živnostenským zákonem nebo s jinými právními předpisy upravující podnikání. Například se může jednat o případy, jestliže někdo podniká bez příslušného živnostenského oprávnění nebo provádí lékařské služby bez potřebného povolení České lékařské komory, ale i také, pokud podnikatel poruší, či překročí při své podnikatelské činnosti rozsah svého oprávnění. O neoprávněné podnikání se též jedná, když někdo provozuje svoji podnikatelskou činnost bez živnostenského oprávnění, které se dokazuje výpisem z živnostenského rejstříku. (Šámal a kolektiv, 2012)

3.1 Trestní zákoník

Pojem neoprávněného podnikání již bylo charakterizován. Jedná se tedy o neoprávněné podnikání, které je nad rámec příslušného oprávnění. Aby bylo neoprávněné podnikání vyhodnoceno podle zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku (dále jen TrZ) jako trestný čin, je zapotřebí, aby daná činnost byla provedena ve větším rozsahu. Proto je velice důležité, aby neoprávněná činnost, byla činnost, která je srovnatelná s výkonem podnikatelské činnosti s cílem dosáhnout dlouhodobého finančního obnosu.

3.1.1 Definice § 251 trestního zákoníku

Zde je značně podstatné vymezit následující § 251 TrZ, který se specializuje na danou problematiku neoprávněného podnikání. Skládá se ze tří odstavců, které budou detailně rozebrány.

Trestní zákoník dle § 251 odst. 1 neoprávněné podnikání definuje, jakožto „*kdo neoprávněně podniká ve větším rozsahu, poskytuje služby nebo provozuje výrobní,*

obchodní nebo jiné podnikání, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti“.

Druhý odstavec téhož zákona vypovídá, že neoprávněného podnikání se dopouští osoba, která způsobila značnou škodu z ustanovení odstavce 1., nebo získala tímto činem značný prospěch pro sebe, anebo někoho jiného. V daném případě osobě, respektive pachateli, hrozí peněžitý trest, popřípadě odnětí svobody po dobu šesti měsíců až pěti let.

Závěrečný třetí oddíl má stanovisko pro porušení dané problematiky vymezeno následovně. Způsobí-li pachatel činem, který je uvedený v odstavci 1, škodu velkého rozsahu, nebo získá pro sebe, popřípadě někoho jiného, prospěch velkého rozsahu, vzniká viníkovi trest odnětí svobody na dvě léta až na osm let.

Detailnějšímu rozboru výši škod se bude více věnovat čtvrtá kapitola Důsledky neoprávněného podnikání.

3.1.2 Trestný čin

Pro snadnější charakteristiku a vzápětí jednodušší pochopení neoprávněného podnikání je primární vymežit trestný čin. Trestný čin je definován v trestním zákoníku § 13 odst. 1, který doslova cituje, že *„je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“.*

Zjednodušeně definice trestného činu znamená, že musí být trestný čin uvedený v trestním zákoně a následně musí splňovat znaky skutkové podstaty trestného činu.

3.1.3 Znaky skutkové podstaty

Mezi znaky skutkové podstaty trestného činu se řadí objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Pokud trestný čin nenaplnuje všechny vytyčené znaky, nemůže se o trestný čin jednat. Proto je podstatné, aby se jednotlivé znaky skutkové podstaty charakterizovaly a poté vymezily v rámci neoprávněného podnikání.

Objektem je vždy chráněný zájem, tedy to, na co pachatel útočí – společenské zájmy, vztahy, čest, majetek, zdraví chráněné trestním zákonem. V případě neoprávněného podnikání se jedná o všechny společenské zájmy, které se vyskytují na úrovni podnikatelského sektoru v tržní ekonomice. Hlavní myšlenka je, aby stát zajistil kontrolu nad soukromým podnikáním, aby nedocházelo k nerovnosti hospodářské soutěže a nekalých praktik. (Spirit, 2014)

Objektivní stránka trestního činu vyjadřuje způsob spáchání trestného činu. Vykazuje obligatorní znaky, které musí nastat, aby se naplnil znak objektivní stránky. To je jednání, následek a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Též vykazuje znaky fakultativní, tj. znaky nepovinné. Jedná se o způsob provedení, místo, čas, doba a prostředek použitý ke spáchání. V rámci problematiky neoprávněného podnikání se objektivní stránka může promítnout ve zkreslení hrubého domácího produktu, snížení příjmů do státního rozpočtu nebo narušení tržního sektoru. (Šámal, 2012)

Subjekt je podle § 22 TrZ osoba, která na základě svého vlastního jednání naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu anebo se dopustila jeho pokusu či přípravy, vede-li se jako trestná. Dále také osoba, která využije k trestné činnosti osobu jinou. V neoprávněném podnikání pachatelem může být také právní entita, například společnost s ručením omezeným, nebo veřejná obchodní společnost, protože trestný čin § 251 TrZ neoprávněného podnikání není uveden v ustanovení § 7 zákona č.418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. Za neoprávněné podnikání může být stíhána fyzická osoba, která je ve statutárním orgánu nebo členem orgánu, fyzická osoba zastupující společnost, anebo samotná právní entita. Přičemž je zásadně důležité, aby pachatel pochybil úmyslně.

Obecně **subjektivní stránka** vyjadřuje, že daný trestní čin musí vzniknout zaviněním. Zavinění znamená, že trestný čin byl spácháný úmyslem nebo z nedbalosti. Vzhledem k neoprávněnému podnikání se musí jednat o úmysl. Daný úmysl musí být prokázán a také musí obsahovat naplnění neoprávněného znaku, protože tento znak je ve skutkové podstatě doslova vyjádřený. Zjištění úmyslu v oblasti neoprávněného podnikání by nemělo být nijak zvláště složité. Subjekt, který vede svoji podnikatelskou činnost oprávněným způsobem, má patřičné podnikatelské oprávnění typu živnostenského, či jiného. Příslušné oprávnění lze snadno dohledat a ověřit, například v živnostenském listu. Dopustí-li se subjekt omylu při porušení nebo nesplnění určitých zákonem stanovených podmínek pro provozování podnikatelské činnosti, je posuzován podle zásad, které se vztahují k právnímu omylu. (Šámal, 2012)

3.2 Živnostenský zákon

Živnostenský zákon přímo neoprávněné podnikání nedefinuje, ale dopouští se ho osoba, která provozuje živnost bez živnostenského oprávnění a osoba, která sice má živnostenské oprávnění, ale vykonává své úkony nad jeho rámec daného oprávnění.

Živnostenské úřady na základě ŽivZ mohou osobě, která jedná neoprávněně, nařídit podle formy rozhodnutí odstranění daných nedostatků, které byly živnostenským úřadem při podnikatelské činnosti odhaleny. Při porušení mohou příslušné živnostenské úřady také uložit pokutu. Porušení se označuje za přestupek, přičemž podle závažnosti přestupku kontroloři stanoví výši pokuty. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

3.2.1 Nový přestupkový zákon

Ke dni 1.7.2017 nabyl na platnosti nový zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen přestupkový zákon). Důvod vzniku nového přestupkového zákona byl zcela zastaralý původní zákon a z procesní stránky neúplný. Dále byla úprava považována za nedostatečnou v oblasti přestupků právnických a podnikajících fyzických osob. Nový přestupkový zákon slučuje veškeré odpovědnosti jak osob fyzických, právnických, tak i podnikajících fyzických osob dohromady. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Následně zavádí pouze jednotný pojem přestupku. Přestupek je definován v § 5 přestupkového zákona, který říká, že *„přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin“*.

Definice výslovně vykazuje, že dané jednání, aby bylo označené za přestupek, musí být uvedeno v zákoně přestupků a musí vykazovat dané znaky, přičemž se nesmí jednat o trestný čin.

Nový přestupkový zákon přichází s novou sankční možností ve formě napomenutí, které je nejnižším možným správním trestem. Napomenutí má vyznačovat jakousi výchovnou formu v záležitostech, kde se uzná za vhodné. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Nová úprava nabyla změn ve 251 zákonech, přičemž v případě této bakalářské práce je podstatná změna, která se dotýká živnostenského zákona. Změna spočívá především v přizpůsobení nové právní úpravě správního trestání, například je nahrazen „jiný správní delikt“ za „přestupek“, nebo uložení pokuty blokem za uložení správního trestu příkazem na místě. Dále změna přinesla vypuštění některých ustanovení, která se významově kryla s přestupkovým zákonem (*„např. zrušení speciální úpravy pro*

projednání více deliktů téhož pachatele ve společném řízení“). (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018, s. 269)

V předešlých kapitolách bylo charakterizováno neoprávněné podnikání z hlediska právního statutu a následně bude popsáno z ekonomického pohledu.

3.3 Stínová ekonomika

Stínová ekonomika se může také nazývat jako šedá ekonomika, která nemá jednotnou souhrnnou definici. Vymezení pojmu daného fenoménu se může odlišovat z různého úhlu pohledu na základě interpretace autorů, ale hlavní podstata je zcela zachována. Stínovou ekonomiku lze rozčlenit do tří kategorií.

První je částečně společnosti známá **skrytá ekonomika**, která vychází z úmyslného jednání, kdy osoba provozuje legální činnost, ze které jí vznikají příjmy, které nejsou zcela nebo vůbec registrovány příslušným úřadem. Jedná se o příjmy, které se podnikající osoba snaží úmyslně skrýt před následnými povinnostmi, jako je placení daní, sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění. (Eceta, 2015)

Černá, nelegální ekonomika je druhé členění stínové ekonomiky. Zásadně se jedná o činnosti, které jsou vytvářeny nezákonně. Osoby spadající do této kategorie nemají příslušné oprávnění, licence nebo povolení k provozování své podnikatelské činnosti. (Eceta, 2015)

Do poslední kategorie patří **neformální ekonomika**, která se charakterizuje jako činnost, kdy osoba není vůbec registrována a nemá žádné oprávnění k příslušnému prodeji. Většinou se provádí na úrovni domácností. Největší problém je, že příslušné orgány podnikající osobu nemají ve své evidenci, tudíž zde nemohou probíhat žádná kontrolní opatření, či jiné možnosti, jak zabránit ilegální činnosti. Příkladem by mohl být prodej domácího medu nebo vajíček sousedům ve větším rozsahu. Tato kategorie je společností vnímána nejvládněji ze všech, ale přitom si neuvědomuje, jak vážně může škodit státní ekonomice. (Eceta, 2015)

Fassmann (2007) člení stínovou ekonomiku na černý, domácnostní a komunální sektor.

Do **černého sektoru** spadají uzavírané obchody neformální cestou, ze kterých vzniká navýšení příjmů. Následně se **černý sektor** dělí dále na **stínové připojené aktivity**, **poloautonomní neformální aktivity** a **stínové autonomní aktivity**.

Stínové připojené aktivity jsou aktivity, které se vyskytují v sektoru formálním. Primárně se jedná o aktivity, které vytváří zaměstnanci nebo zaměstnavatel. Všechn příjmový užitek získaný z dané činnosti náleží podniku jako jeho celku, v žádném případě ne jednotlivci. Například se může jednat o falzifikování podnikových dokumentů, úniky z pojištění, či daňové úniky apod. (Fassmann, 2007)

Poloautonomní neformální aktivity se již neřadí do formálního sektoru, ale spadají do sektoru neformálního, který svojí produkcí výrobků, nebo služeb zásobuje sektor formální. Tento proces je reciproční. Oba sektory ušetří neoprávněným jednáním určité finanční prostředky a vyhnou se státním regulacím. Může se jednat o malé podniky, které dodávají své produkty velkým podnikům. (Fassmann, 2007)

Poslední skupinou jsou **autonomní stínové aktivity**. Jedná se o produkty nebo služby, které jsou již zcela dokončeny. Tato finální produkce je připravena na prodej pro spotřebitele jak v oficiálním, tak neoficiálním sektoru. (Fassmann, 2007)

U všech výše popsanych podskupin černého sektoru je spatřováno neoprávněné podnikání. Následně bude vydefinována zbylá skupina od Fassmanna (2007). To je **domácnostní a komunální sektor**, které nezahrnují transakce, či platby a tím se liší od zmiňovaného černého sektoru. Sektor je specifický aktivitou, která může zasahovat do legální nebo ilegální oblasti. Hlavní smysl je co nejvíce ušetřit finančních prostředků a zároveň co nejvíce uspokojit své potřeby. Jedná se například o výrobu domácích lihovin, drog, či jiných produktů. V daném sektoru vznikají tři samostatné linie. V první linii jsou práce pro sebe a domácí práce, kde je primární neprovádět transakce a neodvádět povinné odvody do státního rozpočtu. Druhá linie zahrnuje výměnný obchod a naturální směnu, kde je důležitý prvek neprovádět platby mezi účastníky směny. Poslední třetí linií je práce dobrovolníků a vzájemná práce.

3.4 Příčiny neoprávněného podnikání

Po předchozím vysvětlení je zcela zřejmé, že stínová ekonomika je velice spjata s neoprávněným podnikáním.

Následně budou specifikovány příčiny neoprávněného podnikání, aby bylo možné se ve čtvrté kapitole zabývat důsledky za takové podnikání.

3.4.1 Daňová povinnost

Daňová povinnost se řadí mezi hlavní příčiny vzniku neoprávněného podnikání, neboť některé podnikatelské subjekty je mohou chápat jako negativní jev. Ve zjednodušeném modelu bude společnost rozdělena na dvě strany. První jsou ti, kteří daně přijali, respektují jejich odůvodněnou podstatu a celkový smysl daňového systému, aby mohla růst prosperita státu. Na druhé straně jsou ti, kteří se neustále snaží hledat nové způsoby, jak se povinným odvodům daní mohou vyhnout, a tím pro sebe ušetřit nějaký finanční obnos.

Platba daní je ze zákona povinná, jedná se o nenavratitelnou platbu, která se uskutečňuje v určitých opakovaných intervalech, která směřuje do státního rozpočtu. Poplatník nemá žádný nárok na jakousi protihodnotu v dané výši odvedené daně. Proto jak již bylo zmiňováno, existuje skupina lidí, kteří se za každou cenu snaží nacházet různé nekalé praktiky, jak se mohou placení daní vyhnout. Další skupinou jsou lidé s nedostatečným přehledem v daňovém systému nebo s časovým deficitem. Pro své administrativní vyřízení daňových povinností si musí najmout za úplatu daňového specialistu (poradce), přičemž jim vznikají náklady navíc. Z ekonomického hlediska se jedná o náklady, které zcela nesouvisí s jejich hlavní podnikatelskou činností, a z toho důvodu mohou směřovat cestou neoprávněného podnikání. Bohužel si neuvědomují, že tímto jednáním okrádají celou společnost a sebe samotné. Státní rozpočet ze svých finančních prostředků financuje infrastrukturu, komunikační technologie, školský systém a další potřebné oblasti. (Pelc, 2015)

Z podnikatelské činnosti se jedná o daně z příjmů fyzických a právnických osob. Daň pro fyzické osoby činí 15 %, pro právnické osoby 19 %, přičemž právnické osoby musí první radě danit 19 % na úrovni korporace a následně 15 % na úrovni fyzické osoby. (To neplatí u veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti – komplementář). (Pelc, 2015)

3.4.2 Sociální zabezpečení a zdravotní pojištění

Další příčinou, která může vést ke vzniku neoprávněného podnikání, je povinnost hradit sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Hlavní nevýhoda je, že podnikatel je

musí hradit za každé situace, což u daní být nemuselo. Vykazoval by podnikatel ztrátu, neplatil by žádné daně, ale zálohy na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění ano. Tudiž to je ten důvod, který vede k neplacení zálohy na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění.

Zálohy na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění musí podnikatel platit již první den při ohlášení své podnikatelské činnosti na živnostenském úřadě.

Danou problematikou se zabývá zákon č. 589/1992 Sb. zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti., který v § 5 charakterizuje vyměřovací základ. Sociální pojištění se určuje z vyměřovacího základu. Stanoví se z minimální výše vyměřovacího základu, který činí 29,2 %. U osob samostatně výdělečně činných pro rok 2018 je minimální vyměřovací základ z hlavní činnosti ve výši 7 495 Kč a vedlejší činnosti 2 998 Kč a minimální měsíční zálohy při hlavní činnosti jsou 2 189 Kč a při vedlejší činnosti 876 Kč. U zdravotního pojištění se zálohy počítají z 13,5 % z vyměřovacího základu, kdy minimální vyměřovací základ v roce 2018 činil 14 990 Kč. Při hlavní činnosti činily minimální měsíční odvody 2 024 Kč, při činnosti vedlejší se v prvním roce podnikání zálohy neplatí. (ČSSZ, 2018)

Osoba samostatně výdělečně činná, která podniká na základě hlavní činnosti a uplatňuje výši minimálních záloh, vynaloží ročně na sociální zabezpečení 26 268 Kč, a na zdravotním pojištění 24 288 Kč. Při součtu obou hodnot vyplývá, že osoba samostatně výdělečně činná, musí ročně vynaložit při minimální sazbě záloh 50 556 Kč. Lze podotknout, že pro mnohé podnikatele může být tato částka velice odstrašující, a z toho důvodu se spíše přikloní k neoficiálnímu sektoru a přičiní se na páchání neoprávněného podnikání.

3.4.3 Státní sociální podpora

Podpora v podobě sociálních dávek může také pařit mezi další příčiny neoprávněného podnikání. Přičemž nezaměstnaná osoba, může pobírat podporu v nezaměstnanosti, více v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, tak může provozovat podnikatelskou činnost v neoficiálním sektoru. Jedná se o jakési promyšlené počínání osoby, která v tom spatřuje určité výhody dvojího příjmu. Neboť osoba ze svého neoficiálního podnikání neodvádí daně, neplatí zálohy na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, a navíc pobírá finanční obnos ze sociálních dávek.

3.4.4 Povinnost podnikatelů

Každý podnikatel, který má úmysl provozovat svoji podnikatelskou činnost, musí splňovat ze zákona určité stanovené povinnosti. Některé byly již charakterizované v kapitole 2., jakožto bylo podnikatelské oprávnění, nebo jiné oprávnění k provozování podnikatelské činnosti. Nyní bude zaměřeno na povinnosti hlubšího rázu, které je nutno dodržovat, aby se podnikatel neocítl na prahu neoprávněného podnikání.

Jde především o daňovou evidenci a vedení účetnictví, které vychází ze zákona č. 563/1991 Sb. Zákon o účetnictví. Což je za určitých podmínek povinné. To může být pro podnikatele problém, protože se jedná o činnost, která je může časově a finančně zatěžovat. Účetnictví si může evidovat sám zaměstnavatel, nebo jeho zaměstnanec, popřípadě za úplatu externí společnost. Daňové přiznání ke zjištění daňové povinnosti za minulé zdaňovací období, si musí podnikatel podávat řádně, a to nejpozději do konce třetího měsíce po uplynutí zdaňovacího období. Při neoprávněném podnikání se těchto povinností osoba zbavuje. Neplní výše uvedené povinnosti a povinnosti jiné zákonem stanovené. To činí primárně za účelem šetření času a finančních prostředků.

Další povinností je povinnost, kterou vytýká živnostenský zákon. Jedná se o místo podnikání, ve kterém podnikatel uskutečňuje svoji podnikatelskou činnost. Zmíněný živnostenský zákon místo k podnikání specifikuje jako provozovnu, přičemž provozovnou může být automat nebo mobilní jednotka. Přitom i daná provozovna má zákonem stanovené povinnosti, jako je řádné označení, hygienické, požární a stavební předpisy. Každá provozovna musí mít svoji odpovědnou osobu, která odpovídá za řádný provoz. Musí být trvale z vnější stany viditelně označena názvem, jménem a příjmením osoby, poté jeho identifikačním číslem nebo obchodní firmou. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

I v těchto případech, podniká-li podnikatel neoprávněným způsobem, dané povinnosti odpadají a nevznikají tím časové a finanční náklady. Přičemž daným jednáním škodí celé společnosti, protože obchází státem vytvořený fungující systém.

3.4.5 Další příčiny

Za další příčiny, které vedou k provozování neoprávněného podnikání, se může považovat nevědomost. Je to aspekt vyskytující se v malém měřítku. Podnikatel může být v domněnku, že veškeré úkony, které provádí, jsou v mezích zákona nebo má dostačující

oprávnění k provozování podnikatelské činnosti. Je to sice zcela bezpředmětný aspekt, neboť neznalost zákona neomlouvá, ale mohou být zde polehčující okolnosti.

Poté by mohla být zmíněna obsáhlá administrativa, která je úzce spojená s již vytyčenými příčinami v 3.4.4 Povinnosti podnikatelů. Každý podnikatel má mnoho byrokratického zatížení, které musí nepřetržitě plnit. Podnikatel, který již provozuje svoji podnikatelskou činnost delší časový úsek, je v této činnosti více zdatnější, hradí si interní anebo externí poradce, popřípadě si celou administrativu plní sám. Začínající podnikatelé v tom mohou velice tápat a nemusí si vědět rady. Jak podnikatele zkušeného, tak podnikatele začínajícího vysoká administrativa zatěžuje časově a nemohou se plně soustředit na své podnikatelské činnosti. To je důvod, proč se podnikatelé mohou uchýlit k neoprávněnému podnikání.

Nedostatečná znalost legislativy může být další příčinou neoprávněného podnikání. Především působí na rozhodování a ovlivňování, jakým způsobem se bude vyvíjet podnikatelská činnost. Tato příčina se převážně může promítnout u začínajících podnikatelů. Podnikatel nemá potřebné právní znalosti, netuší, kde se má informovat, proto raději zvolí snadnější cestu a vede podnikatelskou činnost neoprávněným způsobem.

Poslední situace, která může zapříčinit vznik neoprávněného podnikání, je pohled veřejnosti. Podnikatel, který podniká neoprávněně, nemusí řešit všechny výše vytyčené povinnosti. Společnosti dokáže nabídnout výrobek nebo službu za velice nízkou cenu. To samozřejmě veřejnost vřele vítá a může dát přednost podnikateli z neoficiálního sektoru před podnikatelem z oficiálního sektoru, a to pouze z důvodu výrazně nižší prodejní ceny.

4 Právní a ekonomické důsledky neoprávněného podnikání

Kapitola se bude zabývat právními a ekonomickými důsledky neoprávněného podnikání. Neoprávněné podnikání, jak již bylo výše zmíněno, se považuje za protiprávní jednání, které pro daného podnikatele představuje sankční důsledky. Právní důsledky budou rozděleny na základě toho, který právní předpis tyto důsledky upravuje a ekonomické důsledky budou rozděleny na makroekonomické a mikroekonomické.

4.1 Důsledky z trestního zákoníku

V předchozí kapitole bylo neoprávněné podnikání vytyčeno detailněji, a to podle definice § 251 trestního zákoníku. Následující část bude zaměřená na dané důsledky, kterými může být osoba nebo-li pachatel za svoji neoprávněnou podnikatelskou činnost potrestán. V předešlé kapitole bylo objasněno, že pokud dochází k provozování neoprávněného podnikání ve větším rozsahu, jedná se o trestný čin. Trestný čin dle § 251 TrZ je upravován v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4.1.1 Sankční důsledky

Sankční důsledky hrozí osobě, která vede svoji podnikatelskou činnost neoprávněným způsobem. Na základě § 251 TrZ, je výše sankčních důsledků rozlišována podle spáchaných škod a nabytého prospěchu. Osobě mohou hrozit tresty odnětí svobody od šesti měsíců až do osmi let, sankční pokuty anebo zákaz činnosti.

Při spáchání značné škody nebo získání značeného prospěchu může být osoba potrestána odnětím svobody dle § 251 odst. 2 TrZ v rozmezí od šesti měsíců až do pěti let, nebo může být uložena sankce v podobě pokuty.

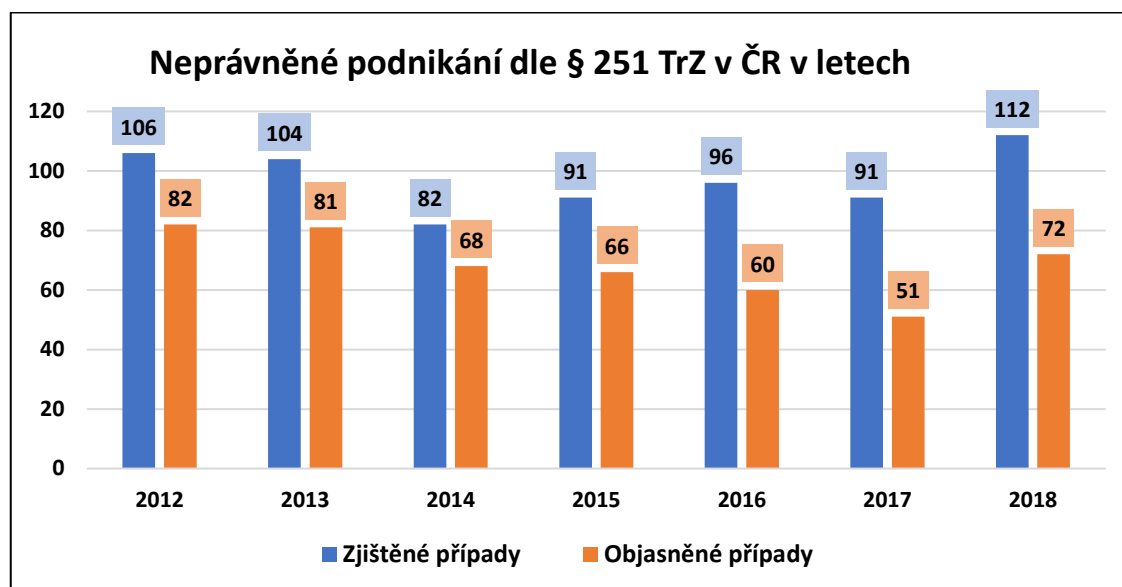
Škoda značná je na základě § 138 odst. 1 TrZ, definována v minimální výši 500 000 Kč. Značný prospěch je vymezen podle § 138 odst. 2 TrZ, ve výši minimálně 500 000 Kč, platí zde obdobné výkladové pravidlo jako u značné škody. Pro určení výše získaného prospěchu, kterého podnikatel dosáhl při své neoprávněné činnosti, je zapotřebí přivolat znalce z ekonomické oblasti. Při zjišťování je důležité, aby se vycházelo tzv. čistého prospěchu. Neboť se má za to, že podnikatel i při své neoprávněné

činnosti musí zafinancovat materiál, mzdy pracovní síly, energie a další náklady spojené s podnikatelskou činností.

Důsledek, který náleží osobě, která se při své neoprávněné činnosti dopustí škody velkého rozsahu nebo získání prospěchu velkého rozsahu, hrozí odnětí svobody od dvou až do osmi let.

Škoda velkého rozsahu je charakterizována v § 138 odstavce 1 TrZ. Minimální hranice této škody činí 5 000 000 Kč. Jedná se o nejvyšší hranici podle trestního zákoníku. Prospěch velkého rozsahu je také uvedený v § 138 odstavci 2 TrZ a jeho minimální výše je také 5 000 000 Kč. I zde je velice důležité vycházet z čistého prospěchu, jak tomu bylo u získání značného prospěchu.

Nyní budou vymezeny statistické údaje neoprávněného podnikání dle § 251 trestního zákoníku. Statistické údaje byly získány ze statistik Policie České republiky. Graf 4.1 znázorňuje neoprávněné podnikání od roku 2012 do roku 2018 a je rozdělen na případy zjištěné a případy objasněné. Zjištěné případy jsou případy neoprávněného podnikání, kterými se Policie České republiky zabývala, a objasněné případy jsou ty, za které byla uložena příslušná sankce.

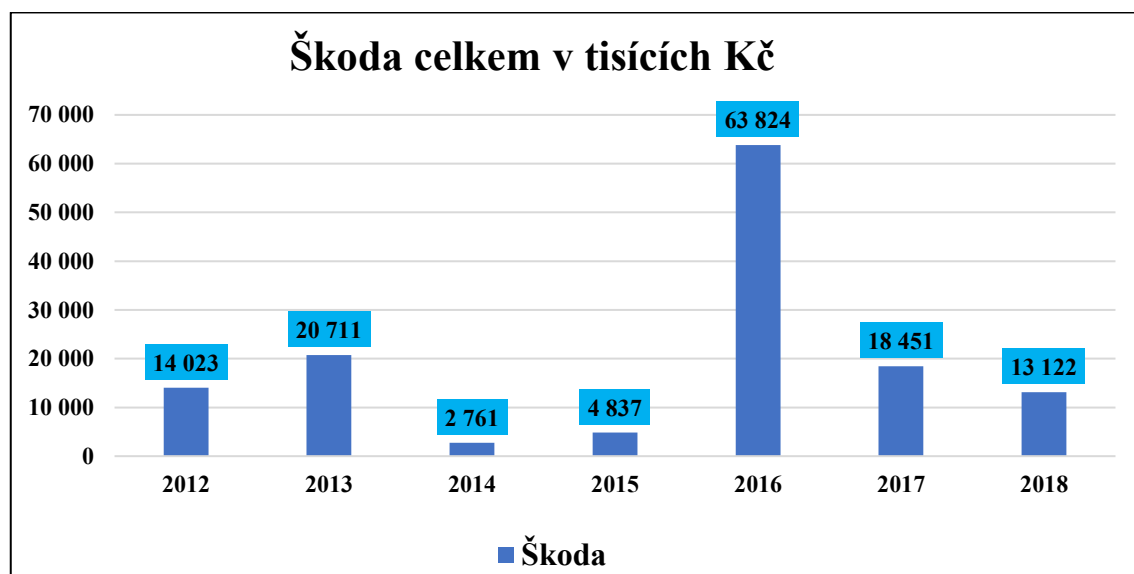

Graf 4.1 Neoprávněné podnikání, zdroj: MPO (2012-2018), vlastní zpracování

Z grafu 4.1 lze vyčíst, že nejvyšší počet zjištěných případů neoprávněného podnikání na základě trestné činnosti byl v roce 2018, tedy 112 případů. Z toho bylo objasněno 72 případů. Naopak nejméně případů spáchané trestné činnosti

neoprávněného podnikání bylo v roce 2014. Bylo zjištěno 82 případů, z toho bylo objasněno 68 případů. Na základě daných statistik nelze jednoznačně určit, zda neoprávněné podnikání klesá nebo se zvyšuje. Tempo je mírně střídavé a kolísavé.

Naproti tomu jsou škody, které byly v důsledku neoprávněného podnikání napáchány, jak demonstruje graf 4.2 vytvořený na základě získaných statistik ze stránek Policie České republiky.

Graf 4.2 Škody, zdroj: PČR (2012-2018), vlastní zpracování

Ve zkoumaném období sedmi let byly nejvyšší napáchané škody v roce 2016, které dosáhly až částky 63 824 000 Kč. Je to enormní finanční částka, z níž by po registraci v oficiálním sektoru určitá částka putovala do státního rozpočtu. Autor bakalářské práce pátral po důvodech, proč napáchané škody z neoprávněného podnikání v roce 2016 byly v takové výši. Byl podán dotaz na odbor tisku a prevence Policie České republiky. Vzápětí bylo zodpovězeno, že příčinou vysoké napáchané škody je konkrétní případ. Bližší informace ovšem nelze sdělit ze zákonných důvodů. V roce 2018 se podařilo celkové škody snížit na 13 122 000 Kč, což lze vnímat velice pozitivně. Na základě zkoumaného horizontu 7 let, má neoprávněné podnikání dle § 251 TrZ tendenci mírného kolísání, přičemž škody, které při této činnosti vznikají, se daří snižovat.

4.2 Důsledky na základě živnostenského zákona

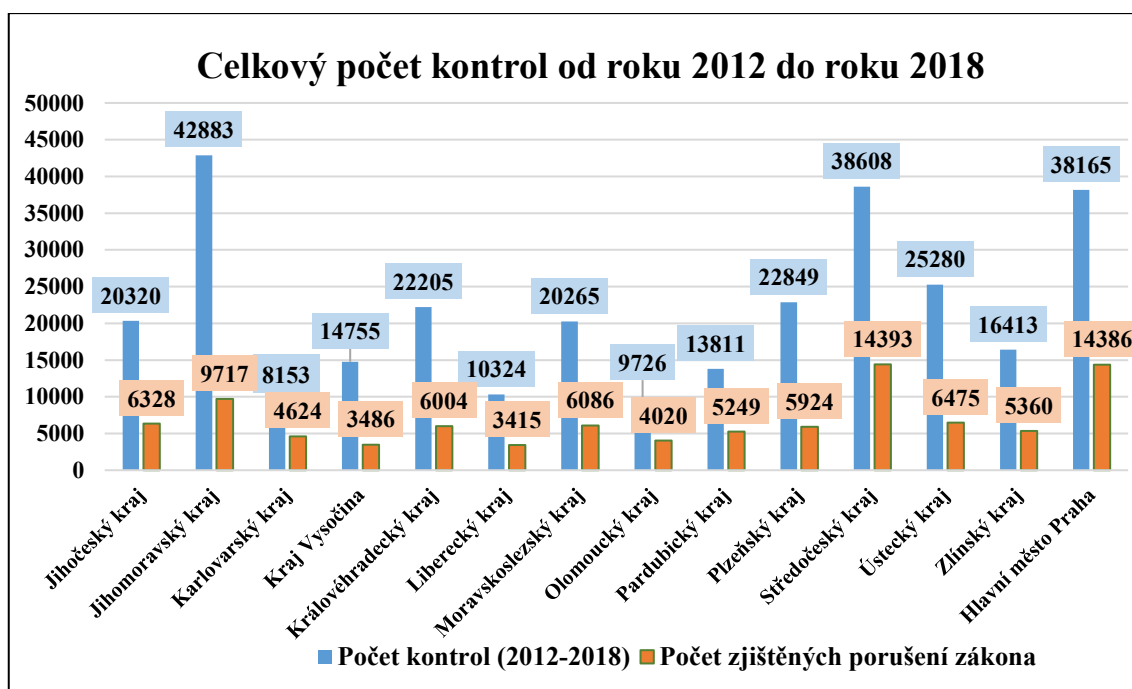
Za neoprávněné podnikání podle živnostenského zákona hrozí přestupek, za který je uložena příslušná pokuta. Přestupky jsou zjišťovány na základě kontrol, které provádí živnostenské úřady.

4.2.1 Živnostenská kontrola

Živnostenské kontroly mají na starosti dle § 60a ŽivZ živnostenské úřady, které provádějí kontroly na základě své působnosti. Živnostenské úřady kontrolují dodržování povinností, které jsou dány živnostenským zákonem, či jinými právními předpisy. Také kontrolují dodržování podmínek, které vznikají z rozhodnutí o udělení koncesí. Tudiž živnostenské úřady jsou oprávněné kontrolovat podnikatele, odpovědné zástupce a osoby, které podnikají bez živnostenského oprávnění. V praxi živnostenskou kontrolu provádí obecní, krajský nebo živnostenský úřad České republiky (Ministerstvo průmyslu a obchodu). Živnostenskou kontrolu zahajují pracovníci živnostenského úřadu na základě prokázání se průkazem nebo listinným pověřením. Jako důkazní materiály mohou shromažďovat obrazové i zvukové záznamy. Na základě provedené kontrolní činnosti a zjištěného výsledku mohou úředníci uložit sankci nebo vydat rozhodnutí o pozastavení provozování živnosti, popřípadě vydat rozhodnutí o zrušení živnostenského oprávnění, nebo odstranit zjištěné nedostatky. S výsledkem kontrolní činnosti nemusí podnikatel souhlasit a může podat odvolání ve lhůtě 15 dnů od doručení rozhodnutí. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Při vydání rozhodnutí odstranit zjištěné nedostatky neexistuje odkladný účinek, neboť takové rozhodnutí přichází v úvahu v situacích, které mohou ohrozit zdraví, životní prostředí nebo majetek osob, a zde musí podnikatel zjištěné nedostatky odstranit v přiměřené době. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

Nyní následují statistické údaje týkající se živnostenských kontrol v rámci jednotlivých krajů České republiky od roku 2012 do roku 2018, které byly autorovi bakalářské práce poskytnuty na žádost z Ministerstva průmyslu a obchodu z odboru živností. Důslednost živnostenských kontrol je důležitá k zjišťování a následnému zamezování páchané neoprávněné činnosti.

Graf 4.3 Celkový počet kontrol v jednotlivých krajích, zdroj: MPO (2012-2018), vlastní zpracování

Z grafu 4.3 lze vyčíst, že v horizontu 7 let se nejvíce živnostenských kontrol uskutečnilo v Jihomoravském kraji, tedy 42 883, z toho kontroloři zjistili, že došlo k 9 717 přestupků. Druhým nejvíce kontrolovaným krajem, byl kraj Středočeský, ve kterém proběhlo 38 608 kontrol, a z toho bylo 14 393 přestupků. Podobný počet kontrol bylo provedeno ve městě Praha, které činil 38 165 kontrol, z toho bylo zjištěno 14 386 porušení zákona. Celkový počet kontrol v horizontu 7 let, od roku 2012 do roku 2018, byl 303 757 a celkové porušení zákona činilo 95 467.

Průměrně bylo uskutečněno 25 313 kontrol, ze kterých bylo 7 956 porušení zákona. Tudíž, lze-li to na základě uvedených dat zhodnotit, lze zcela jasně tvrdit, že živnostenských kontrol bylo provedeno dostatečně a bilance kontrol a zjištěného porušení je velice příznivá. Právě kvalitně provedené a časté kontroly mají velký význam na zamezení neoprávněného podnikání.

4.2.2 Přestupky

Jak již bylo zmíněno výše, živnostenský zákon přímo nedefinuje neoprávněné podnikání, jako je tomu u trestního zákoníku. Ale skutková podstata neoprávněného podnikání v oblasti živnostenského zákona je vymezená v § 61 odst. 3, § 62 a § 63 ŽivZ.

4.2.2.1 Nepodnikatel fyzická osoba

V § 61 odst. 3 ŽivZ je poukázáno na neoprávněné podnikání, z hlediska fyzické osoby, která podniká bez živnostenského oprávnění. Přičemž fyzická osoba se daným jednáním dopouští přestupku, jehož výše se odvíjí na základě skutečnosti, o jakou živnost se v rámci podnikatelské činnosti jedná. Zda o živost volnou, vázanou nebo řemeslnou, či koncesovanou. Také velikost sankce závisí na rozsahu závažnosti, způsobu provozování nebo délce provozu. Sankční horní hranice u přestupků živnosti volné činí 500 000 Kč, u živnosti řemeslných a vázaných 750 000 Kč a u koncesované do výše 1 000 000 Kč. Přičemž dané přestupky nelze projednávat příkazem na místě. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

4.2.2.2 Podnikatel

Dané § 62 a 63 ŽivZ se vztahují na neoprávněné podnikání, kterého se dopouští podnikající fyzické nebo právnické osoby. V § 62 ŽivZ se jedná o porušení povinností, které stanovuje živnostenský zákon (například se jedná porušení ustanovení odpovědného zástupce, neoznačení provozovny, neoznámení změn údajů živnostenskému úřadu, po ukončení činnosti neoznámení adresy pro případné závazkové vypořádání apod.).

Postihy jsou ve formě pokut, kde jejich výše závisí na závažnosti daného přestupku. Nejnížší možná sankční pokuta s horní hranicí je do 10 000 Kč, která se například může uložit za přestupek, kdy podnikatel živnostenskému úřadu neoznámil pokračování své činnosti dříve, než uplynula doba, po kterou živnost přerušil. Další možnou pokutou je pokuta do výše 20 000 Kč, kterou lze uložit podnikateli, který neoznámil změnu, či doplnění svých údajů, které jsou zásadní pro náležitosti ohlášení živnosti nebo žádosti o koncesi. V daném případě lze přestupek vyřešit na místě vydáním příkazového bloku. Při nesplnění oznamovací povinnosti ohledně odpovědného zástupce pro živnost ohlašovací, může podnikatel dostat pokutu až do výše 50 000 Kč. Při porušení povinností, které se týkají odborné způsobilosti, či jiných povinných náležitostí, lze podnikateli uložit pokutu do výše 100 000 Kč. Nejvyšší možná pokuta činí 1 000 000 Kč. Ukládá se v případech, kdy osoba poruší zákaz prodávat zboží skrze automaty určitým skupinám osob, nedoloží získání prodávaných výrobků a další. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

4.2.2.3 Podnikatel – právnická osoba

V § 63 ŽivZ se projednávají přestupky, kterých se dopouští právnické osoby, které nemají příslušné živnostenské oprávnění. I v daném případě se výše pokut odvíjí na základě toho, o jakou živnostenskou činnost se jedná, jak tomu bylo v § 61 odst. 3 ŽivZ, o živnost volnou, vázanou, řemeslnou nebo koncesovanou. Pro neoprávněné provozování živnosti volné je stanovena pokuta do výše 500 000 Kč, pro živnosti vázané a řemeslné do výše 750 000 Kč, a u živnosti koncesované do 1 000 000 Kč. Daný paragraf projednává případy, kdy podnikající právnická osoba nemá živnostenské oprávnění anebo případy, kdy oprávnění má, ale svým jednáním překračuje rozsah daného živnostenského oprávnění. Z uvedeného vyplývá, že výše pokut jsou jak pro právnické osoby, tak pro fyzické osoby zcela stejné. (Kameník, Hrabánková, Orlová, 2018)

4.3 Makroekonomické důsledky

Makroekonomie je oblastí ekonomie, která zkoumá ekonomiku jako celek. Do makroekonomických důsledků lze primárně řadit hrubý domácí produkt, který při zkreslení neodpovídá realitě, také snížení příjmů do státního rozpočtu a růst stínové ekonomiky, který ovlivňuje dosti ekonomický vývoj.

4.3.1 Hrubý domácí produkt

Jurečka a kolektiv (2017, s. 27) definuje hrubý domácí produkt, že „*je součtem peněžních hodnot finálních výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory alokovanými v dané zemi*“.

Definice dobře poukazuje na to, že kdo neoprávněně podniká a určitými způsoby jeví snahu zkreslit hrubý domácí produkt, škodí domácí ekonomice.

Pro hlubší pochopení zkreslování hrubého domácího produktu je nezbytně nutné vymezit metody, kterými se hrubý domácí produkt počítá. Jedná se o metodu výdajovou, důchodovou, také nazývanou příjmovou, a metodu produkční, tzv. výrobní. (Jurečka a kolektiv, 2017)

Výdajová metoda měří nepřímý národohospodářský produkt součtem výdajů, které byly vynaloženy k jeho pořízení. Z výsledného součtu se může usoudit velikost produktu. Metoda vychází z nákupu výrobků a služeb, které jsou prodány v dané zemi za určitý rok. Znamená to, že po vypočtení součtu výdajů jednotlivých domácností, vládního

sektoru a zahraničních subjektů lze zjistit údaje o celkovém produktu ekonomiky. Vzorec metody výdajové je uveden níže.

Vzorec 4.1 Výdajová metoda, (Jurečka a kolektiv, 2017)

$$HDP = C + I + G + NX$$

Veličina C značí spotřebu domácností, I vyjadřuje hrubé soukromé investice, G státní výdaje na koupi výrobků a služeb a NX čistý export. (Jurečka a kolektiv, 2017)

Problematika neoprávněného podnikání v jistém slova smyslu může zkreslovat všechny složky příslušné metody. Specifický je sektor vládních výdajů na nákup výrobků a služeb, protože se nepředpokládá, že by stát nakupoval od subjektu, který podniká neoprávněným způsobem. Více zřetelnější to bude u investičních výdajů. Neboť soukromé podniky mohou nakupovat od osob, které provozují neoprávněnou podnikatelskou činnost, tudíž by se dané nákupy nepromítly do hrubého domácího produktu, a v této fázi vzniká zkreslení hrubého domácího produktu. Veličina C , nebo-li spotřební výdaje domácností, se také mohou potkat se subjektem, který neoprávněně podniká a mohou u něho provést příslušný neregistrovaný nákup nebo službu. Poslední veličinou je čistý export, kde se daná problematika může každopádně vyskytnout. Při neoprávněném prodeji, či nákupu produktů se tyto obchodní transakce nepromítnou ve výpočtu hrubého domácího produktu a vzniká jeho zkreslení.

K dalšímu měření hrubého domácího produktu, lze používat druhou zmíněnou metodu **důchodovou**, nebo-li příjmovou. Metoda vychází ze součtu příjmů ekonomických subjektů, které vlastní a jsou důležité k produkci výrobků a služeb.

Jurečka a kolektiv (2017, s. 33) dané důchody člení následovně: „*mzdy, úroky, zisky, renty a příjmů ze samozaměstnání.*“ Součet všech těchto pojmů se nazývá jako čistý domácí důchod, ve zkratce NI. Čistý domácí důchod představuje součet všech důchodů, které vznikají ze služeb výrobních faktorů. Vzorec pro výpočet hrubého domácího produktu je viz níže.

Vzorec 4.2 Důchodová metoda, (Jurečka a kolektiv, 2017)

$$HDP = NI + Tn + a$$

Označení *NI* bylo objasněno výše. Nepřímé daně jsou ve zkratce T_n a amortizace se značí jako α .

Neoprávněné podnikání může zkreslovat také důchodovou metodu, která vypočítává hrubý domácí produkt, například veličiny mezd, kde firmy vynakládají finanční prostředky na své zaměstnance a jiné firemní náklady, nebo na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, které jsou firmy povinné odvádět. Při neoprávněném podnikání se daná veličina může odlišovat od skutečné výši a bude vznikat zkreslení hrubého domácího produktu, protože podnikající osoba nebude odvádět sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, či evidovat mzdy za své zaměstnance. Veličina zisk a příjmy ze samozaměstnání se při neoprávněném podnikání mohou také vyskytovat v situaci, ve které se skutečné zisky nebudou evidovat.

Poslední metodou pro výpočet hrubého domácího produktu je **metoda produkční**, zvaná jako metoda výrobní. Metoda je založena na tzv. přidané hodnotě. Přidaná hodnota je hodnota, která se zvyšuje přičiněním jednotlivých výrobců ve výrobním procesu k hodnotě nakoupených surovin nebo služeb. Příkladem může být výroba rohlíku, kdy daná hodnota se postupně přidává od obilí, po výrobu pekaře až po distribuci k obchodníkovi.

Provede se součet všech přidaných hodnot finálních produktů v dané ekonomice a získá se výše hrubého domácího produktu. (Jurečka a kolektiv, 2017)

Při neoprávněném podnikání se tento důsledek promítne v situaci, ve které se nebude velikost přidané hodnoty zaznamenávat do hrubého domácího produktu, a tím pádem vzniká k jeho zkreslení.

4.3.2 Růst stínové ekonomiky

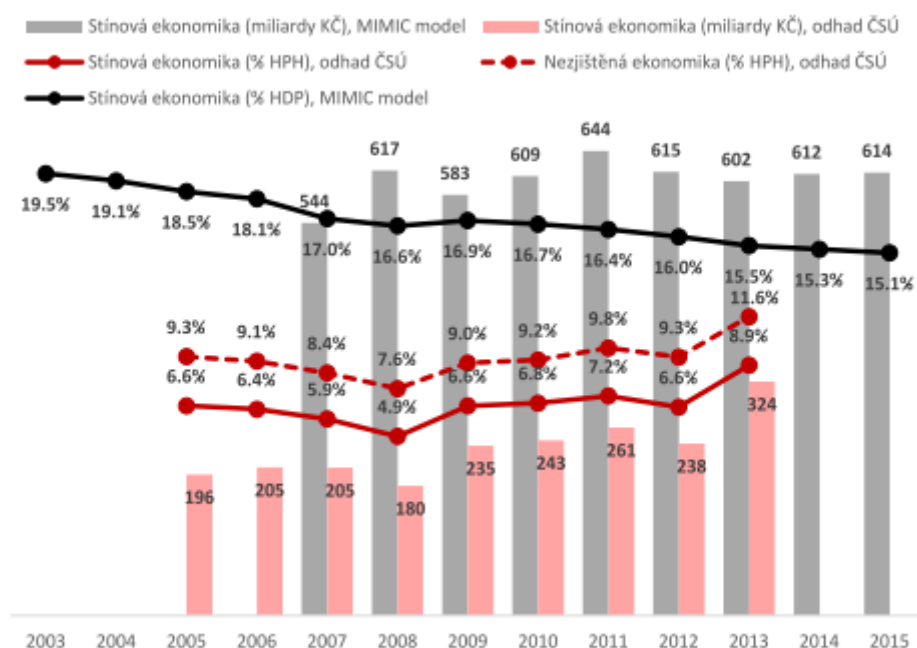
Stínová ekonomika je velice komplikovaná problematika, neboť není nijak kontrolována ani zdaňována státními orgány.

Jeden z hlavních problémů stínové ekonomiky je podryvání státem koordinované ekonomiky. Tak vzniká rozpad sjednoceného daňového systému a principů rovnocenného hospodaření, které jsou nezbytně důležité k efektivnímu řízení ekonomiky státu. Dalšími důsledky stínové ekonomiky může být zanedbávání bezpečnosti práce, životního prostředí apod. Může vznikat neekonomické jednání v podobě plýtvání přírodních a finančních zdrojů. Neoprávněné podnikání způsobuje nekvalifikované statistiky,

nepřesné informace v mikroekonomickém prostředí. Poslední, co může způsobovat růst stínové ekonomiky, je znehodnocování důvěryhodnosti státních institucí, legislativy či prosté společnosti. Veškeré důsledky stínové ekonomiky samozřejmě zatěžují daňový systém, který si to musí vynahrazovat v oficiální ekonomice. (Fassmann, 2007)

V roce 2015 vydala CETA (Centrum ekonomických a tržních analýz) studii zaměřenou na stínovou ekonomiku v ČR mapující roky 2013 až 2015. Výzkum byl veden na základě odhadů pomocí metody MIMIC, (multiple indicator multiple cause), která „vychází ze statistické teorie latentních proměnných a identifikace příčin a dopadů stínové ekonomiky“ (Eceta, 2015, s. 12)

Metoda stavebnicová, kterou používá Český statistický úřad, získává odhadovaná data i z oficiálního sektoru, která následně kombinuje. Používá přímé metody, které se vyznačují dotazníkovým šetřením, daňovým auditem nebo nepřímé metody, které získávají data a odhady z různých zdrojů, které poté porovnávají.

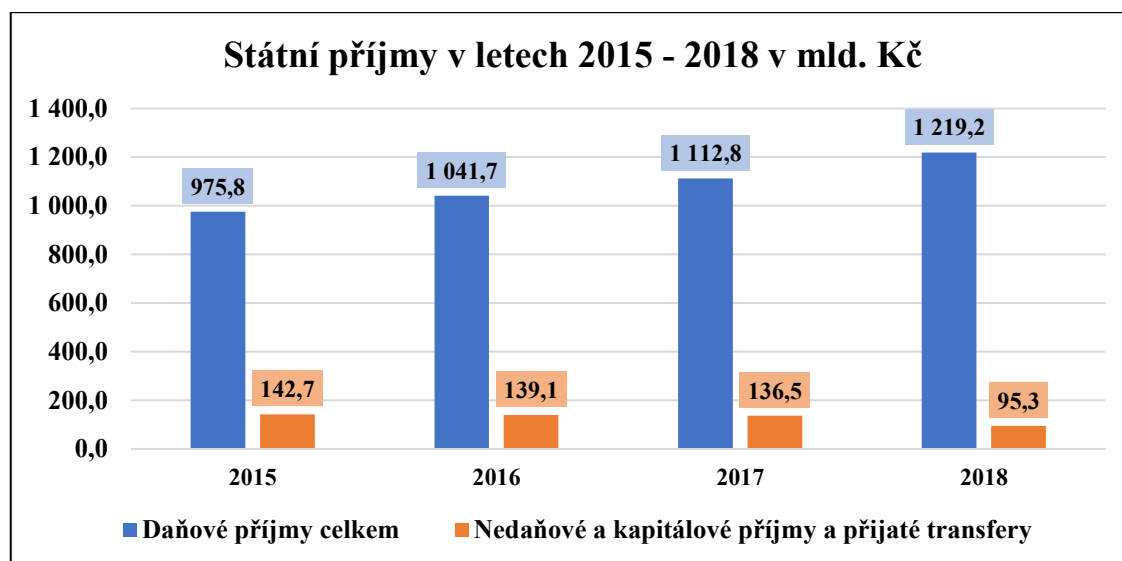
Graf 4.4 Stínová ekonomika, Zdroj: ECETA (2015), vlastní zpracování

Z grafického zobrazení 4.4 lze snadno vyčíst, že oba modely mají odlišné výsledky. Za odlišností stojí odlišnost definicí. MIMIC se snaží vymezovat pouze neoficiální sektor, tedy odhady stínové ekonomiky, zatímco metoda stavebnicová čerpá data odhadem i z oficiálního sektoru. Podle metody MIMIC lze vidět, že největší nárůst

stínové ekonomiky byl v roce 2011, který činil 644 miliard Kč a jeho podíl na hrubém domácím produktu byl 16,4 %. Průměrná finanční ztráta za zjišťované období sedmi let byla okolo 604 miliard Kč. Tato výrazná suma koluje v neoficiálním sektoru. V oficiálním sektoru by se určitá část těchto peněz vkládala do státního rozpočtu, a tím by podpořila státní ekonomiku.

4.3.3 Snížení příjmů do státního rozpočtu

Mezi další makroekonomické důsledky, který vznikání při neoprávněném podnikání, lze řadit snížení příjmů do státního rozpočtu. Dochází-li ke zvyšování neoprávněného podnikání, je pochopitelně logické, že dochází ke stagnaci nebo ke snížení příjmů do státního rozpočtu. Osoby fyzické a právnické na základě svého podnikání mají povinnost odvádět peníze do státního rozpočtu v podobě daní. Daně působí jako nástroj pro prosperitu hospodářství státu, který je využívá k účelným potřebám pro společnost. Povinnost odvádět daně do státního rozpočtu může zapříčinit vznik neoprávněného podnikání, a tudíž růst stínové ekonomiky.

Graf 4.5 Státní příjmy v letech, zdroj: MFCR (2015-2018), vlastní zpracování

Z grafu 4.5 je patrné, že nejvíce finančních prostředků státního rozpočtu tvoří daně. Od roku 2015 se příjmy z daní mírně zvyšují, v roce 2018 byly příjmy z daní ve výši 1 219,2 miliard Kč. Druhou nejvyšší složkou jsou nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté transfery, které oproti daním mají tendenci mírného poklesu.

Jak bylo zmíněno výše, stínová ekonomika pohlcuje každý rok v průměru 604 miliard, které by správně měly putovat do státního rozpočtu, a tím jeho rozpočet ještě navýšit.

4.4 Mikroekonomické důsledky

Mikroekonomie je ekonomická oblast, která se zabývá rozbořením chování samostatných složek, které následně tvoří hospodářství státu, například jednání podniků, bank, spotřebitelů, investorů, vlastníků nemovitostí apod. Také se mikroekonomie zaměřuje na činnost jednotlivých trhů, například trhy přírodních zdrojů, kapitálu, práce nebo výroby a služby. Důsledky z neoprávněného podnikání z pohledu mikroekonomického lze spatřovat v podobě nižší tržní ceny na trhu práce, se kterým souvisí práce „načerno“ a švarcsystém. (Jurečka a kolektiv, 2017)

4.4.1 Tržní cena

Z obecného hlediska se tržní cena řadí mezi nejdůležitější aspekty při rozhodování, zda za daný výrobek či službu zaplatit. Osoba, která podniká nelegálním způsobem, tzv. neoprávněným, má v zásadě výhodnější nižší tržní ceny než-li osoba podnikající způsobem oprávněným. Podnikatel, který provozuje své podnikání legálním způsobem, pak obtížně konkuruje takovému podnikání, protože si nemůže dovolit nižší prodejní ceny. (Jurečka a kolektiv, 2017)

Pro názorný příklad neoprávněného podnikání ovlivňující mikroekonomickou oblast slouží metanolová aféra. Dva podnikatelé nabyli myšlenku vaření alkoholu v domácích prostorech, který následně chtěli prodávat na trhu. Alkohol byl nabízen za velice nízkou tržní cenu a byl distribuován po celé České republice. Důsledek celého jednání měl dosti špatný dopad. Oba podnikatelé dostali za své neoprávněné podnikání, a samozřejmě i za jiné okolnosti, které s celou záležitostí souvisely, tresty doživotí. Nejen, že svým neoprávněným jednáním narušovali hospodářskou soutěž, ale také ublížili lidem na zdraví. (Svobodová, 2018)

4.4.2 Trh práce

Z ekonomického pohledu se trh práce může charakterizovat jako důležitý výrobní činitel, který je podstatný pro vytváření přírodních a kapitálových statků. Mikroekonomie trh práce charakterizuje jako trh, na který je vyvíjen tlak ze strany nabídky a poptávky.

Poptávku vytváří jednotlivé podniky, které lidskou práci potřebují k produkci výrobků a služeb. Nabídku tvoří žadatelé o konkrétní práci, kterým je za odvedenou práci poskytnuta náležitá mzda. (Jurečka a kolektiv, 2017)

Rysy neoprávněného podnikání lze spatřovat v situaci, ve které osoba provozuje svoji podnikatelskou činnost neoprávněným způsobem a zároveň je registrovaná na úřadě práce. Osoba fiktivně žádá o práci, může pobírat podporu v podobě sociálních dávek a také může inkasovat příjmy ze své nelegální podnikatelské činnosti. Tímto jednáním zcela narušuje skutečnou nabídku na trhu práce a negativně ovlivňuje mikroekonomickou oblast.

4.4.2.1 Práce načerno

Pod pojmem práce načerno si lze představit „*nehlášená práce představující jakékoli placené činnosti, které jsou zákonné, pokud jde o jejich povahu, ale které nejsou ohlášeny veřejným úřadům, při vzetí v úvahu odlišnosti v regulačních systémech členských států*“. (Fassmann, 2007, s. 186)

Na základě této definice se práce načerno charakterizuje jako práce, která se vymyká oficiálnímu zaměstnávání, a tudíž se dopouští nezákonného jednání.

Práce načerno lpí na zaměstnávání lidí bez řádné dohody nebo pracovního poměru. To je pro zaměstnavatele určitá výhoda, neboť nemusí za zaměstnance platit veškeré povinné odvody. Může vyplácet nižší mzdy, než je minimální mzda, která v roce 2018 činí 12 200 Kč. Nebo na druhou stranu může vyplácet vyšší mzdu, právě z důvodu neplacení povinných státních odvodů, jako je sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. U zaměstnanců je problém, že nemají žádné smluvní ujednání, tudíž v případě řádného neplnění ze strany zaměstnavatele se nemají o co opřít, takže nejsou ve výhodné pozici. (MPSV, 2018)

Práce načerno sice není přímo neoprávněné podnikání, ale má s ním velice podobné znaky, jak již bylo výše popsáno. Avšak daný problém se vyskytuje v oficiálním, i neoficiálním sektoru velice často.

4.4.3 Švarcsystém

Poslední, ale velice důležitý důsledek při neoprávněném podnikání z mikroekonomického hlediska je Švarcsystém. Vznikl na začátku 90. let, kdy s novou

myšlenkou, jak obejít daňový systém, přišel na český trh podnikatel Miroslav Švarc. Švarcsystém je specifická oblast již zmiňované práce načerno. Primární účel je založen na myšlence, že podnikatelé zaměstnávají osoby samostatně výdělečně činné, přičemž se záměrně vyhýbají pracovněprávnímu vztahu. Na základě toho osoby samostatně výdělečně činné, vystupují jako samostatní, nikomu zavázání podnikatelé. Švarcsystém lze vymezit jako práci vykonávanou pod zaměstnavatelem řídící se jeho pokyny. Za odvedenou práci jsou zaměstnanci odměněni na základě mzdy nebo odměny, přičemž musí být v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele. Nejzásadnějším znakem je vznik vztahu nadřízenosti a podřízenosti mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Švarcsystém se může nejčastěji spatřovat ve stavebnictví, pojišťovnictví, u realitních makléřů apod. Výhoda pro zaměstnavatele je, že nemusí za zaměstnance odvádět sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. V tom je spatřována neoprávněná činnost, která je dle zákoníku práce nelegální činností. (Ipodnikatel, 2012)

Za své ilegální jednání mohou získat obě strany příslušnou pokutu. Fyzické zaměstnané osobě hrozí sankce ve výši až do 100 000 Kč. Zaměstnavatel, poskytuje-li práci ve statusu jakožto fyzická osoba, nebo jako právnická, je sankciována pokutou až do výše 10 milionů korun. (Králová, 2017)

Například se může jednat o makléřskou společnost, která zaměstnává osoby samostatně výdělečně činné, tedy pracující na živnost, jež jsou vnímány jako zaměstnanci společnosti. Pro společnost je výhoda, že za ně nemusí odvádět sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, jelikož si tyto odvody platí sám živnostník. Nemusí se opírat o zákoník práce, který zaměstnance v určitých případech chrání (povinnost vyplatit mzdu za odvedenou práci, povinné přestávky, pracovní doba apod.). Ze strany živnostníka to žádná výhoda není, právě naopak ztrácí tím veškerou svobodu a hlavní smysl živnostenského podnikání.

4.5 Návrhy k eliminaci neoprávněného podnikání

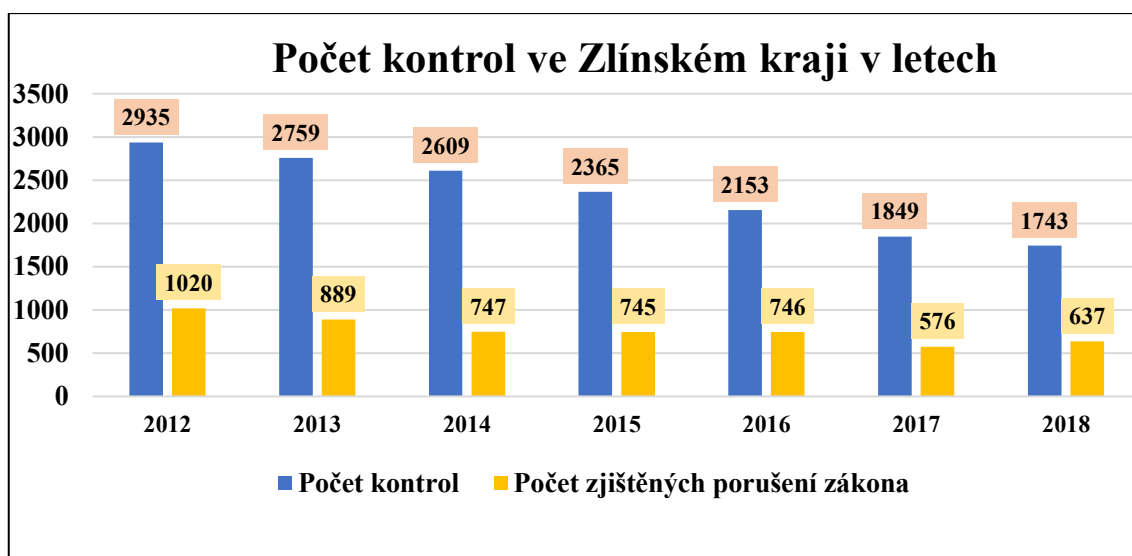
Návrhy, které by mohly pomoci ke snížení neoprávněného podnikání, jsou podány zcela na základě subjektivního úhlu pohledu autora bakalářské práce. Primárně se bude vycházet ze získaných poznatků a informací, které autor načerpal při zainteresovanosti dané tematiky.

4.5.1 Živnostenské kontroly

Řádně vykonaná živnostenská kontrola je základní specifikum pro zdatnější zjištění neoprávněného podnikání a následné uložení pokuty za neoprávněnou činnost v odpovídající výši.

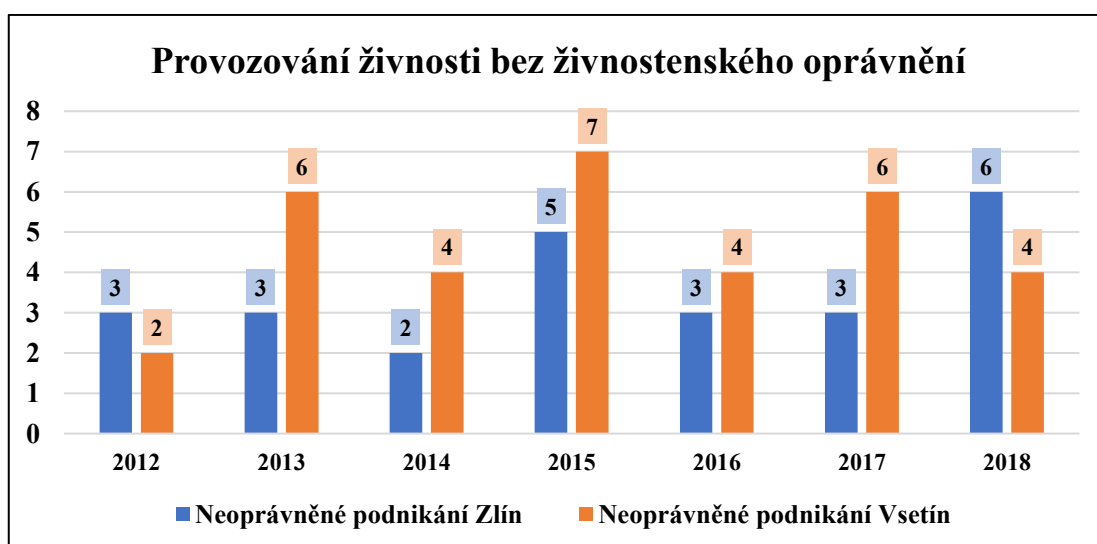
Nutno dodat, že pokud se živnostenské kontroly neprovádí na podnět oznámení z řad občanů, tak se převážně uskutečňují pouze v oblasti oficiálního sektoru. Tudíž z hlediska neoficiálního sektoru je živnostenská kontrola neúčinná. Z toho důvodu je spolupráce mezi živnostenskými úřady, jinými úřady a veřejností velice důležitá. Hlavní spolupráce by měla být převážně s finančními úřady a také s Policií České republiky. Neboť daná spolupráce při provádění kontrol by rozhodně pomohla eliminovat neoprávněnou činnost. Spolupráce s živnostenskými úřady a veřejností je dosti veliký problém, protože výrobky a služby, které jsou vyprodukovány nebo obchodovány v neoficiálním sektoru, jsou levnější než výrobky a služby v sektoru oficiálním. Daným důvodem je neodvádění povinných odvodů do státního rozpočtu v podobě daní, sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění. To je důvod, proč by veřejnost neměla potřebu nějakým způsobem podávat oznámení na živnostenský úřad, a tím pádem by se o žádném neoprávněném podnikání nemusela instituce dozvědět. Každopádně větší provázanost by měla přispět ke zlepšení dané problematiky a působit na její snížení.

Následuje praktické srovnání dvou zcela rozsahově podobných obecních živnostenských úřadů ve Zlínském kraji. Bude se srovnávat Obecní živnostenský úřad ve Zlíně a Obecní živnostenský úřad na Vsetíně. V první řadě budou ukázány statistiky z celého Zlínského kraje v horizontu 7 let. Data byla poskytnuta ze živnostenského úřadu ve Zlíně z odboru kontroly. Dané srovnání bude demonstrovat počet provedených kontrol a počet zjištěného porušení zákona.

Graf 4.6 Počet kontrol ve Zlínském kraji v letech, zdroj: ORP Zlín (2019), vlastní zpracování

Hned na první pohled je z grafu 4.6 možné vyčíst klesající vývoj kontrol v jednotlivých letech. Primárním důvodem, proč v roce 2012 živnostenské úřady provedly 2 935 kontrol, byla již zmiňovaná metanolová aféra, která měla kořeny ve Zlínském kraji. Zlínský kraj za daný horizont provedl celkově 16 413 kontrol, z toho zjistil 5 360 porušení zákona. Přičemž bylo v roce 2018 celkem 194 215 vydaných živnostenských oprávnění. Z toho lze usoudit, že celkový počet provedených kontrol je zcela nepřiměřený na počet vydaných oprávnění. Nyní bude ukázáno na grafu 4.7 srovnání dvou živnostenských úřadů.

Graf 4.7 Srovnání živnostenských úřadů, zdroj: ORP Zlín (2019), vlastní zpracování

Je nutno dodat, že statistické údaje nejsou nijak vysoké, ale na rozsah obou obvodů dostačující. Lze vidět, že kontroly v jednotlivých živnostenských obvodech jsou

přiměřeně stejné. Kontroloři živnostenských úřadů v daných obvodech spatřují neoprávněné podnikání minimálně.

4.5.2 Sankce živnostenských úřadů

Obecně sankce působí ve společnosti jako odstrašující prostředek, který má zastrašit a následně potrestat toho, kdo má v úmyslu provozovat neoprávněnou činnost. Ze živnostenského úřadu ve Zlíně odboru živnostenské kontroly autor bakalářské práce dostal informace, které následně upravil do tabulek. Tabulka 4.1, 4.2 a 4.3 je rozdělená na subjekty, tj. fyzická nebo právnická osoba. Dále na držení skutečného povoleného živnostenského oprávnění a na živnosti, které byly provozované bez příslušného živnostenského oprávnění, poté zda-li došlo k překročení vydaného oprávnění a jaká výše pokuty za daný přestupek následovala, a to v jednotlivých letech.

Tab. 4.1 Sankce živnostenských úřadů

Typ subjektu	Držené oprávnění	Skutečně provozovaná činnost	Překročení vydaného oprávnění	Výše pokuty
2012				
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení Montáž, opravy, revize a zkoušky plynových zařízení a plnění nádob plyny	ANO	24 000 Kč
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Nákup a prodej kulturních památek nebo předmětů kulturní hodnoty	ANO	10 000 Kč
PO	-	Provozování cestovní kanceláře	ANO	řízení zastaveno

Zdroj: ORP Zlín (2019), vlastní zpracování

Tab. 4.2 Sankce živnostenských úřadů

Typ subjektu	Držené oprávnění	Skutečně provozovaná činnost	Překročení vydaného oprávnění	Výše pokuty
2013				
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Opravy silničních vozidel	ANO	12 000 Kč
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Provozování cestovní kanceláře	ANO	2 000 Kč
FO	-	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	NE	2 000 Kč
2014				
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona Činnosti, při kterých je porušována integrita lidské kůže	Kosmetické služby Masérské, rekondiční a regenerační služby	ANO	5 000 Kč
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Opravy silničních vozidel Klempířství a opravy karoserií	ANO	10 000 Kč
2015				
FO	-	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	NE	4 000 Kč
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Výroba nebezpečných chemických látek a nebezpečných chemických směsí a prodej chemických látek a chemických směsí klasifikovaných jako vysoce toxické	ANO	4 000 Kč
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Masérské, rekondiční a regenerační služby	ANO	10 000 Kč
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Pedikúra, manikúra	ANO	2 000 Kč
FO	-	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	NE	4 000 Kč

Zdroj: ORP Zlín (2019), vlastní zpracování

Tab. 4.3 Sankce živnostenských úřadů

Typ subjektu	Držené oprávnění	Skutečně provozovaná činnost	Překročení vydaného oprávnění	Výše pokuty
2016				
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Poskytování tělovýchovných služeb a maskérské, rekondiční a regenerační služby	ANO	1 500 Kč
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Zednictví	ANO	10 000 Kč
FO	-	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	NE	5 000 Kč
2017				
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Činnosti, při kterých je porušována integrita lidské kůže Kosmetické služby	ANO	3 000 Kč
FO	-	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	NE	2 000 Kč
FO	(původní živnostenská oprávnění sankčně zrušena)	Hostinská činnost Prodej kvasného lihu, konzumního lihu a lihovin	NE	30 000 Kč
2018				
PO	-	Kosmetické služby Vodoinstalatérství	NE	50 000 Kč
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Opravy silničních vozidel	ANO	3 000 Kč
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Hostinská činnost	ANO	1 500 Kč
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Opravy silničních vozidel	ANO	7 000 Kč
PO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Hostinská činnost	ANO	doposud nerozhodnuto
FO	Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona	Provádění staveb	ANO	doposud nerozhodnuto

Zdroj: ORP Zlín (2019), vlastní zpracování

Z daných tabulek lze vyčíst, že nejvyšší pokuta byla uložena v roce 2018 ve výši 50 000 Kč za kosmetické služby a vodoinstalatérství poskytované právnickou osobou, přičemž se zde nejednalo o překročení živnostenského oprávnění. Druhá nejvyšší pokuta byla uložena v roce 2017 ve výši 30 000 Kč za provozování hostinské činnosti a prodeji kvasného a konzumního lihu fyzickou osobou, kde také nedošlo k překročení živnostenského oprávnění. Třetí nejvyšší uložená pokuta byla v roce 2012 ve výši 24 000 Kč za montáž, opravy, revize a zkoušky elektrických zařízení a plynových zařízení a plnění nádob plyny, ale oproti dvěma zmiňovaným pokutám zde došlo k překročení podnikatelského oprávnění. Z poskytnutých dat bylo za dané období 7 let v obvodu Zlín celkem uloženo pokut za 202 000 Kč, což v průměru činí 9 182 Kč.

Z toho vyplývá, že sankční pokuty od živnostenských úřadů nejsou zcela nijak vysoké. Má-li pokuta působit jako odstrašující aspekt pro podnikatele, je zapotřebí, aby se výše udělování pokut zvýšilo. Poté si podnikatel rozmyslí, zda-li bude provozovat svoji podnikatelskou činnost neoprávněným způsobem anebo způsobem stanoveným dle zákona.

4.5.3 Daňová povinnost

Daňová povinnost, jak již bylo zmíněno, patří mezi hlavní příčiny vzniku neoprávněného podnikání. V daném případě se jedná o daň z příjmů fyzických a právnických osob. Právě těmito povinným odvodům se chtějí podnikatelské subjekty vyhnout, a tím vzniká neoprávněná činnost. Proto je zcela na místě, aby se navrhla určitá opatření, která by mohla neoprávněné podnikání snížit.

Je zřejmé, že daňovou povinnost nelze zcela vypustit, protože daně jsou primárním příjmem do státního rozpočtu, jak bylo vymezeno v podkapitole v Příčiny neoprávněného podnikání a výrazným způsobem by tak utrpěla česká ekonomika. Neoprávněné podnikání vzniká v oblasti daňové povinnosti při výši 15 % u fyzických osob a 19 % u právnických osob. Tudíž zvýšení daní by také žádným způsobem nepřispělo k pozitivním dopadům, naopak by mohlo dojít ke zvýšení neoprávněného podnikání. Ke snížení neoprávněné činnosti podnikatelských subjektů by mohlo přispět snížení daňových odvodů. Není snadné určit, jaká výše daňové zátěže by byla z hlediska podnikatelů akceptovatelná, neboť vždy se jedná o subjektivní postoj konkrétního podnikatele. Lze si ale ukázat situace, ke kterým by docházelo při různé výši daňových odvodů, a to za pomoci Lafferovy křivky.

Lafferova křivka vyjadřuje, jakou hraniční výši daňových odvodů má stát stanovit proto, aby docházelo k nejefektivnějšímu přínosu do státního rozpočtu.

Obr. 4.1 Lafferova křivka (Středoevropské centrum pro finance a management, 2012)

Na křivce je vyobrazena situace, kdy při zvýšení daňových odvodů roste i daňový výnos do státního rozpočtu, ale to pouze do výše, která je v grafu označena bodem, který se nazývá jako Lafferův bod. Bod vyjadřuje nejvyšší možné zdanění, při kterém jsou osoby ještě ochotny daně platit. Při zvyšování daňových odvodů se zájem platit daně snižuje, což má za následek snížení daňového výnosu do státního rozpočtu, a vzniká tím neoprávněné podnikání. (Jurečka a kolektiv, 2017)

Závěrem lze vydedukovat, že najít optimální návrhy v této oblasti je zcela nelehká záležitost. Je podstatné najít takovou výši, která by přinášela optimální výnosy do státního rozpočtu a zároveň byla vnímaná a respektována ze strany podnikatelských subjektů.

4.5.4 Sociální zabezpečení a zdravotní pojištění

Dalším možným návrhem k redukci neoprávněného podnikání je úprava sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění. Tak jako u daní, i u těchto položek vzniká povinnost odvodů do státního rozpočtu. To může být důvodem, proč podnikatelé raději provádí svoji podnikatelskou činnost nelegální cestou.

Z předchozí kapitoly vyplývá, že sociální zabezpečení a zdravotní pojištění musejí hradit již začínající podnikatelé, to v den založení jejich živnostenského oprávnění na živnostenském úřadu. V roce 2018 byly minimální zálohy na sociální zabezpečení při hlavní podnikatelské činnosti ve výši 2 189 Kč a zálohy u zdravotního pojištění

činily 2 024 Kč. Z toho lze usoudit, že podniká-li subjekt neoprávněným způsobem, může za rok ušetřit částku ve výši 50 556 Kč, přičemž se jedná o minimální zálohy.

Pro začínající podnikatele může být uvedená částka důvod, proč si zvolí raději nelegální cestu při svém podnikání. Ale i zde je zcela absurdní úplné zrušení povinných odvodů. I tyto finanční obnosy putují do státního rozpočtu, tudíž by zřetelně utrpěla ekonomika státu.

Reálným návrhem by mohlo být zrušení povinnosti hradit sociální zabezpečení a zdravotní pojištění již prvního dne, kdy podnikatel zahájí svoji podnikatelskou činnost. Dalším návrhem by mohlo být v rámci podpory podnikatelského rozvoje také zrušení na určitou dobu, maximálně však po dobu 12 jdoucích měsíců. Začínající podnikatel má mnoho vstupních výdajů, bez kterých by svoji podnikatelskou činnost nemohl nijakým způsobem zahájit. Přičemž se ve většině případů očekává v prvních měsících finanční ztráta, kdy se podnikatel musí soustředit primárně na správný chod podnikání. Proto je zcela akceptovatelné, kdyby v rámci podpory pro nové podnikatele vznikly dané návrhy. Návrh první, zrušení povinných odvodů již prvního dne zahájení podnikání je zcela zřejmý. Návrh druhý spočívá v myšlence, že by začínající podnikatelé v období 12 měsíců neplatili žádné zálohy. Autor práce udává 12 měsíců, neboť tuto dobu považuje zcela za dostačující pro ekonomický rozvoj každého podnikatele, aby byl schopný platit minimální povinné zálohy. V případě, že by nebyl schopen, nemůžeme se bavit o smysluplném podnikání. Po 12 měsících řádného podnikání by musel podnikatel zálohy v minimální výši uhradit. Splácení by mohlo mít dvě varianty. Varianta první by spočívala v jednorázovém splacení vyčíslené částky a druhá varianta by fungovala ve smyslu splátkového kalendáře, kde by danou částku podnikatel hradil průběžně do jednoho roku. V situaci, když by svoji podnikatelskou činnost ukončil dříve nebo ji ukončil po 12 měsících, tak by vyčíslenou částku musel doplatit, a to za období řádného podnikání. Skrze funkčnost a zamezení jeho zneužití by daný návrh musel být propojený s živnostenskou kontrolou.

Na základě daných návrhů by mohlo dojít ke snižování neoprávněného podnikání, neboť začínající podnikatelé by se nemuseli obávat neschopnosti splácet finanční částky státnímu orgánu a mohli se plně soustředit na svoji podnikatelskou činnost.

4.5.5 Administrace podnikatelů

Vysoké administrativní zatížení je obtížné pro každého podnikatele. Výše administrativy vzniká již při zakládání podniku, kdy podnikatel musí splňovat určité podmínky a postupy, aby mohl vzniknout jeho podnik. Poté přichází výše administrativy s povinnými odvody na sociální zabezpečení, zdravotní pojištění a odvádění daní a řada spousty jiných důležitých byrokratických povinností. Již tyto vymezené administrativní aspekty mohou nejednoho podnikatele odradit od podnikání legální cestou.

Z toho důvodu by bylo zapotřebí administrativní zátěž snížit a usnadnit celkovou byrokracii. Podnikatel by se měl primárně věnovat své podnikatelské činnosti než trávit hodiny vyplňováním povinných formulářů. Tímto problémem se již zabývá Ministerstvo průmyslu a obchodu. Ve spolupráci s dalšími ministerstvy a s úřady státní správy připravili dokument, který obsahuje „*Informace o snižování administrativní zátěže podnikatelů za rok 2017*“. Materiál byl schválen vládou České republiky na zasedání v roce 2018, přičemž daný dokument navazuje na původní materiál z roku 2016. V dokumentu je zhodnocena celková aktivita, která vedla ke snížení administrativní podnikatelské zátěže a celkové zhodnocení dosažených cílů, dále jsou nastíněny další kroky ke snižování nadbytečné administrativy. Na základě daných statistik se mezi lety 2005 až do roku 2016 administrativní zátěž snížila o 31,49 %, do toho se snížil počet informačních povinností. Další kroky by měly směřovat k lepší elektronizaci, přenosu dat a placení daní. Mezi uskutečněné změny patří například, že podnikající osoba při kontaktu s živnostenskými úřady, nemusí opakovaně ukazovat své doklady, pokud je již předložil jinému živnostenskému úřadu a nedošlo k jejich změně. Další usnadnění je v podobě internetových stránek, na kterých jsou veškeré formuláře, které podnikatelé mohou potřebovat pro svoji podnikatelskou činnost. (MPO, 2017)

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnocení současné situace neoprávněného podnikání v České republice a následně navržení možných opatření, která by dopomohla ke zlepšení situace v této oblasti.

Druhá kapitola se zaměřovala na vymezení pojmů souvisejících s problematikou podnikatelské činnosti, jako je například podnikatel, způsoby podnikání v ČR, negativní vymezení podnikatele a detailní rozbor podnikání na základě živnostenského zákona.

Ve třetí kapitole bylo poukázáno na detailnější rozbor a charakteristiku neoprávněného podnikání. Neoprávněné podnikání bylo vymezeno z pohledu právního a ekonomického. Z právního pohledu se autor bakalářské práce zaměřil na charakteristiku trestního zákoníku a živnostenského zákona. Z trestního zákoníku byl vytyčen § 251 neoprávněného podnikání a byly popsány znaky skutkové podstaty, které musejí být naplněny, aby se jednalo o trestný čin. Podle živnostenského zákona byla představena nepřímá definice a také byl popsán přestupkový zákon. Z pohledu ekonomického byl vymezen podrobný rozbor dle stínové ekonomiky, která výlučně spadá do neoprávněného podnikání. Také zde byly vyčleněny a popsány příčiny neoprávněného podnikání, neboť právě tyto příčiny jsou primárním důvodem vzniku neoprávněné činnosti.

Ve čtvrté kapitole byly uvedeny právní a ekonomické důsledky, které mohou nastat při provozování neoprávněného podnikání. Dále byly specifikovány výše škod a sankce dle § 251 trestního zákoníku, které osobě za neoprávněnou činnost hrozí a následně byly vymezeny důsledky v podobě přestupků dle živnostenského zákona. Také byl představen pohled makroekonomie a mikroekonomie. Z makroekonomické stránky bylo poukázáno na zkreslení hrubého domácího produktu, růst stínové ekonomiky a snížení příjmů do státního rozpočtu, na které neoprávněné podnikání negativně působí. Z mikroekonomie byly vytyčeny důsledky, které neoprávněné podnikání výrazně ovlivňuje v podobě tržní ceny, trhu práce a švarcsystému.

Cíle bakalářské práce, které byly v úvodu vymezeny byly splněny, neboť byla dostatečně zhodnocena současná situace neoprávněného podnikání v České republice. Situace byla hodnocena podle časového vývoje v horizontu sedmi let, od roku 2012 do roku 2018. Vývoj byl zpracován na základě dat, která byla poskytnuta z Ministerstva průmyslu a obchodu, ze živnostenského úřadu Zlín a také ze statistik Police České

republiky. Dále byly vymezeny základní pojmy v oblasti dané problematiky, charakteristika neoprávněného podnikání, a to z hlediska právního, tak i ekonomického pojetí a vytyčeny příčiny, které způsobují vznik neoprávněného podnikání. Na závěr skrze získané znalosti byla navržena možná opatření, která by dopomohla ke zlepšení situace v dané oblasti. Mezi vytyčené návrhy ke zlepšení situace si autor bakalářské práce vybral větší propojenost živnostenských kontrol mezi státními orgány a společnostmi, důraz na vyšší sankce při porušování živnostenského oprávnění, optimalizovat daňovou povinnost, regulovat sociální zabezpečení a zdravotní pojištění a snížit administraci podnikatelů. Navržená opatření by mohla neoprávněné podnikání v České republice snížit. Obecně lze říci, že neoprávněné podnikání má v České republice velmi kolísavou tendenci. Nijak se nezvyšuje, ani nemá povahu výrazného poklesu. Přičemž počet kontrol provedených živnostenskými úřady se od roku 2012, kdy vyústila napovrch metanolová aféra, každým rokem snižuje.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BEJČEK, J., P. HAJN a J. POKORNÁ. *Obchodní právo: obecná část, soutěžní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-547-3.

FASSMANN, Martin. *Stínová ekonomika a práce na černo*. (Praha: Soudy), 2007. ISBN 978-80-86846-21-7.

HORZINKOVÁ, Eva a. *Živnostenský zákon*. 15. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-090-8.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3. aktualiz. a rozšíř. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 2. vyd., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4385-1.

KAMENÍK, P., M. HRABÁNKOVÁ a M. ORLOVÁ. *Živnostenský zákon: Zákon o živnostenských úřadech: komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-658-8.

ONDREJOVÁ, Dana. *Nástin obchodního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7417-0.

PELC, Vladimír. *Zákon o daních z příjmů: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-517-6.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠILHÁN, Josef a Damian CZUDEK. *Základy obchodního práva pro ekonomy*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2015. ISBN 978-80-248-3171-8.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech*. Zlín: CEED, 2010. ISBN 978-80-87301-00

Internetové zdroje

Centrum ekonomických a tržních analýz. *Stínová ekonomika v České republice* [online]. 2015 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: http://eceta.cz/wp-content/uploads/2015/11/SE_01_2015_web.pdf

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *ČSSZ Zálohy na pojistné na důchodové pojištění* [online]. 2018 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/platba-pojistneho/zalohy-na-pojistne-na-duchodove-pojisteni.html>

Ipodnikatel. *Švarc systém aneb zaměstnání „na živnostňák“* [online]. 2012 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Prijem-zamestnancu/svarc-system-aneb-zamestnani-na-zivnostnak/Vyhody-a-nevyhody-svarc-systemu.html>

KRÁLOVÁ, Kateřina. *Švarc systém*. In: Právní prostor.cz [online]. Právní prostor, 6.3.2017 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pracovni-pravo/svarc-system>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *PČR Statistiky* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *MFČR Statistiky* [online]. [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *MPO Statistiky* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPSV Statistiky* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31800/Informace_o_MMe_od_1_ledna_2018_na_we_b_MPSV.pdf

Středoevropské centrum pro finance a management. *Lafferova křivka* [online]. 2012 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.finance-management.cz/080vypisPojmu.php?X=Lafferova+krivka&IdPojPass=54>

SVOBODOVÁ, Ivana. *Příběh metanolových zabijáků*. In: Respekt.cz [online]. Respekt, 30.4.2018 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2014/15/pribeh-metanolovych-zabijaku>

Právní předpisy

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v aktuálním znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v aktuálním znění

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 589/1992 Sb., zákon o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Neplatný zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Seznam zkratek

CETA	Centrum ekonomických a tržních analýz
ČR	Česká republika
FO	fyzická osoba
MIMIC	model Multiple-indicators multiple-causes
NOZ	Nový občanský zákoník
PČR	Policie České republiky
PO	právnícká osoba
TrZ	Trestní zákon
ZOK	Zákon o obchodních korporacích
ŽivZ	Živnostenský zákon

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2019

.....
Pavel Kovář

Seznam příloh

Příloha č. 1 Statistiky živnostenských kontrol od roku 2012 po rok 2018
v jednotlivých krajích v ČR